

İHYA

İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi
International Journal of Islamic Studies

DEÜ İLAHİYAT FAKÜLTESİ YAZMA ESERLERİ (Kırâat, Tefsir, Hadis, Hadis İlimleri, Felsefe)

MANUSCRIPTS OF FACULTY OF DIVINITY OF DOKUZ EYLUL UNIVERSITY
(Recitation, Commentary, Hadith, Hadith Sciences, Philosophy)

Murat SULA

Doç. Dr. TRÜ İlahiyat Fakültesi, Çimenli Kampüsü Trabzon, murat.sula@trabzon.edu.tr,
orcid.org/0000-0003 1429-7944, 539- 222 58 67

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 11 Kasım 2021 / 11 November 2021

Kabul Tarihi / Accepted: 21 Aralık 2021 / 21 December 2021

Yayın Tarihi / Published: 15 Ocak 2022 / 15 January 2022

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Ocak-Bahar 2022/ January – Spring 2022

Cilt / Volume: 8, Sayı / Issue: 1, Sayfa / Pages: 30-53.

Cite as / Atf: Sula, Murat. “Deü İlahiyat Fakültesi Yazma Eserleri (Kırâat, Tefsir, Hadis, Hadis İlimleri, Felsefe) [Manuscripts of Faculty of Divinity of Dokuz Eylül University (Recitation, Commentary, Hadith, Hadith Sciences, Philosophy)]”. İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi-İhya International of Islamic Studies 8/1 (Ocak/January 2022), 30-53

Plagiarism / İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. / Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Etik Beyan / Ethical Statement:

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Öz

Türkiye Osmanlı devletinin bakiyesi olması itibarıyla yazma eserler bakımından birçok Müslüman ülkeden ayrıcalıklı bir duruma sahiptir. Ancak bu alandaki değer ölçütü bu tür eserlerin envanterinin tam tespitinin gerçek anlamda hâlâ yapılamamış olması nedeniyle bilinmemektedir. Sözü edilen eksikliğin giderilmesine bir nebze katkı sağlanır düşüncesinden hareketle telif edilen bu makalede, Ege bölgesinde dini eğitim alanında önemli bir yere sahip olan Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde mevcut olup ancak araştırmacıların hizmetine henüz sunulmamış olan yazma eserlerin genel değerlendirilmesi ile kıraat, tefsir, hadis, hadis ilimleri ve felsefe konulu olanlarına belli özellikleriyle birlikte yer verilmektedir.

Muhtelif kişilerin hibeleriyle oluşmuş olan mezkûr kütüphanedeki yazma eser koleksiyonunda toplam eser sayısı 1168'dir. Ağırlık olarak temel İslam bilimlerine dâhil olanların yanında genel konuların da yer aldığı geniş yelpazeli bu koleksiyonun konulara göre dağılım sırası ise Arap dili ve belagatı, fıkıh, tasavvuf, mantık, kelim, hadis ve hadis ilimleri ile edebiyat, tefsir, kıraat, ilimler tarihi ve diğerleri şeklindedir.

Makale, giriş ve sonucun haricinde iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde adı geçen kütüphanede mevcut yazmalar hakkında genel bir değerlendirmenin yanında makaleye konu olan eserlerin tasnifinde takip edilen yöntemden bahsedilmiştir. Bunun için, konularına göre başlıklar altında tasnif edilen eserlerin sıralaması metin, şerh, haşiye ve ta'lik şeklinde yapılmış olup her yazmanın katalog bilgileri; müellifin tam ismi, parantez arasında vefat tarihi, transkripsiyon sistemine göre *yataş* olarak eser adı, demirbaş numarası şeklinde verilmiştir. Ayrıca yazmaların kronolojik tertibinde müellifin vefat tarihleri esas alınmış olup vefat tarihi belli olmayanların arından verilirken müellif bilgisine ulaşılamamış olanlar ise demirbaş numaralarıyla birlikte ayrı paragraf halinde her başlığın en sonunda sıralanmıştır. Bunun yanında eserin birden fazla nüshası mevcut ise bunlara demirbaş numarasıyla birlikte dipnotta işaret edilmiştir. Bu yönetime göre ana ve alt konularına göre tasnifi yapılan el yazmaların listesi, ikinci bölümde yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yazma Eser, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yazma Eserleri, Tefsir Yazma Eserleri, Kıraat Kaydı, İcazet Kaydı.

Abstract

As Turkey is the remnant of the Ottoman state, it has a privileged position from many Muslim countries in terms of manuscripts. However, the measure of the value in this field is not exactly known, since the inventory of such works has not been determined in real terms. Based on the idea that it will contribute to the elimination of the aforementioned deficiency, this article is based on the general evaluation of the manuscripts and a list manuscripts which have not been put into the service of researchers, on the recitation, commentary, hadith, hadith sciences and sciences and philosophy at the Faculty of Divinity of Dokuz Eylul University, which has an important place in the field of religious education in the Aegean region.

Library manuscript collection has been formed with various grants. The total number of these books is 1168 and the subject of these are mainly the basic Islamic sciences and general subjects. The order of distribution of these works by subject, is as follows: Arabic language and rhetoric, fiqh, mysticism, logic, scholastic theology, hadith and hadith sciences and literature, commentary, recitation, history of sciences and others.

The article consists of two parts apart from the introduction and the conclusion. In the first chapter, includes a general evaluation about the manuscripts in the aforementioned library and the method followed in the classification of the works, which is the subject of the article. For this reason, text, commentary, annotation and ta'lik (interline note) types books were taken into consideration in ordering the works collected under the headings, and catalog information of each manuscript; the full name of the author, date of death between brackets, name of the work horizontally according to the transcription system, fixture number is given. In addition, the chronological order of the manuscripts is based on the death dates of the author. In these works classified according to their subjects, writers who could not be identified death data are given after the ones whose death date is known. The books which could not be reached information about whose authors are listed at the end the related works in separate paragraphs together with their fixture numbers. If there is more than one copy of a work, they are indicated in the footnote together with the fixture number. The list of manuscripts classified according to their main and sub-topics is given in the second section.

Keywords: Manuscript, Manuscript of Faculty of Divinity of Dokuz Eylul University, Manuscripts on Commentary, Manuscripts on Philosophy, Recitation records, Permission Record.

Extended Abstract

As Turkey is the remnant of the Ottoman state, it has a privileged position from many Muslim countries in terms of manuscripts. However, the measure of the value in this field is not exactly known, since the inventory of such works has not been determined in real terms. Based on the idea that it will contribute to the elimination of the aforementioned deficiency, this article is based on the general evaluation of the manuscripts and a list manuscripts which have not been put into the service of researchers, on the recitation, commentary, hadith, hadith sciences and sciences and philosophy at the Faculty of Divinity of Dokuz Eylul University, which has an important place in the field of religious education in the Aegean region.

The article consists of two parts apart from the introduction and the conclusion. In the first chapter, includes a general evaluation about the manuscripts in the aforementioned library and the method followed in the classification of the works, which is the subject of the article. For this reason, text, commentary, annotation and ta'lik (interline note) types books were taken into consideration in ordering the works collected under the headings, and catalog information of each manuscript; the full name of the author, date of death between brackets, name of the work horizontally according to the transcription system, fixture number is given. In addition, the chronological order of the manuscripts is based on the death dates of the author. In these works classified according to their subjects, writers who could not be identified death data are given after the ones whose death date is known. The books which could not be reached information about whose authors are listed at the end the related works in separate paragraphs together with their fixture numbers. If there is more than one copy of a work, they are indicated in the footnote together with the fixture number. The list of manuscripts classified according to their main and sub-topics is given in the second section.

Although each manuscript is the subject of an independent study in terms of content, some of them are important for researchers due to the information about fine arts, geographical places, institutions and organizations, as well as some people who cannot mentioned in the biographical sources in terms of writing and illumination. In addition, it is obvious that the manuscripts copied from the author's writing or from the one close to the author's book, especially in the critical editions, have a special importance. The aforementioned faculty of theology library, apart from some works of this kind, has works written by non-famous scholars or people, and therefore, it will allow some possible original research.

Library manuscript collection has been formed with various grants. The total number of these books is 1168 and the subject of these are mainly the basic Islamic sciences and general subjects. The order of distribution of these works by subject, is as follows: Arabic language and rhetoric, fiqh, mysticism, logic, scholastic theology, hadith and hadith sciences and literature, commentary, recitation, history of sciences and others.

Approximately about 30% of these works, whose copyright and copying dates are between h. 3rd-14th centuries, carry the these two records. According to these records, most of these works written in a widely geography have been reproduced in today's borders of Turkey and in some cities of the Balkans, Mediterranean basin and the Middle East region. The places of transcription of these works are madrasahs, mosques, libraries, hospices and monasteries. Among these manuscripts copyists, there are people from different layers of the society such as announcer of the hour of prayers, prayer leaders, teachers, students, dervishes and Muslim judges.

Four works have recitation records. The first one shows that the book has been read by the copyist to his teacher and the second tells that the book was written and read until any section. According to the third one the book was copied and read to a teacher. The last one talks that the book was compared with the original copy by the copyist of the work.

Two manuscripts have the permission registration. The first one is stated that the transmit permission is given to all Muslims and their children. In the second record is said that this permission right was written by the copyist of book and given to his own children and all Muslim of his time. In addition, while the record of response record that determines the reliability of works is seen in only one work, there is a record of ownership in three works.

Giriş

Düşünce ve hayallerin kalıba dökülmüş hali olan kelimelerle oluşturulan ve milletlerin geçmişini geleceğe aktaran kitapların insanların nazarındaki kıymeti, mekanik aletler vasıtasıyla tecessüm imkânına kavuşuncaya kadar müstesna bir yere sahiptir. Bunun bir tezahürü olarak kitapların saklandığı mekânlar için, kıymetli varlıkların koruma altına alındığı yeri ifade eden “hazine”yle bağlantılı olan “hizâne” kelimesinin tercih edilmesi kabul edilebilir.

Basım teknolojisinin neşriyat alanına hâkim oluncaya kadar kaleme alınan eserler “yazma” olarak tabir edilmektedir. Başta temel İslam ilimleri alanında olmak üzere İslam medeniyeti, bütün felakete rağmen, başka milletlere nazaran, yazma eserler yönünden ayrıcalıklı bir zenginliğe sahiptir. Ancak bu tür eserlerin incelenmesi, başta merak ve uzmanlık bilgisine sahip olmanın yanında hayli zahmetli bir iş olması itibarıyla de sabrı da kaçınılmaz kılmaktadır. Bundan dolayı olmalıdır ki donanımlı ve yetkin insanların bulunduğu kimi kurumlardaki yazmaların hâlâ tespit ve tasnifinin yapılmamış olduğuna şahit olunmaktadır. Bu alandaki eksiklikler sahip olunan zenginliğin tam olarak ortaya çıkarılmasının önünü tıkamaktadır. Geleceğin sağlam zemin üzerine inşasının sahip olunan zenginlik hazinesinin ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmesi ile bağlantılı olduğu müsellemler bir hakikattir. Bu saikten yola çıkılarak, İzmir ili sınırlarındaki Milli Kütüphane ve Tire Necip Paşa Kütüphanesi’nden sonra önemli miktarda yazma eseri bünyesinde barındıran Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi’ndeki bu tür eserlerin tespit ve tasnifini konu alan proje,¹ aynı üniversitenin BAP biriminin sağladığı maddi destekle 2013’te tamamlanarak teslim edilmiştir.

Tesliminden bu yana uzun bir süre geçmesine rağmen çalışmanın basılması yönünde herhangi bir teşebbüsün olmaması, birçok akademik çalışma gibi bunun da raflarda kalacağını düşündürmüş ve bu yazmaların, her yönüyle olmasa da genel değerlendirmelere ek olarak makale başlığında belirtilen konulardaki eserlerin listesinin belli başlı özellikleriyle ilim erbabının istifadesine sunulması vicdani bir sorumluluk olarak telakki edilmiştir. Zira erbabınca bilinmektedir ki her yazma eser içerik itibarıyla müstakil bir çalışmanın konusu olmakla birlikte yine bazıları yazı² ve tezhîb bakımından güzel sanatlar, bir kısmı coğrafi mekân, kurum ve kuruluşlar hakkında ihtiva ettikleri bilgiler itibarıyla saha araştırmaları ve biyografik kaynaklarda yer bul(a)mayan kimi şahıslar hakkındaki malumat açısından da şahıs konulu araştırmalar için ayrıca önem arz etmektedirler. Bunun yanında özellikle tahkik çalışmalarında müellif hattından ya da müellif nüshasına yakın olandan istinsah edilen yazmaların ayrı bir öneme sahip olduğu aşîkâr olan başka bir hakikattir. Adı geçen ilahiyat fakültesi kütüphanesinin bu türden bazı eserlerin³ haricinde meşhur olmayan âlim ya da kişilerce kaleme alınan çalışmalara sahip olduğu ve bu nedenle muhtemel bazı orijinal araştırmalara imkânlar sağlayacağı düşünülmektedir.

¹ Söz konusu proje Rıza Savaş koordinatörlüğünde DEÜ İlahiyat Fakültesi Yazma Eserler Kataloğu ismiyle Murat Sula-Ali Ertuğrul tarafından (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2013) hazırlanmıştır.

² Kütüphanede 47667 demirbaş numarada kayıtlı Ebû Abdillâh Muhammed b. Süleyman el-Cezûlî’nin *Delâilü’l-ğayrât ve şevâriku’l-emvâr* isimli eseri hat açısından incelemeye değerdir.

³ Müellif hattından istinsah edildiği belirtilen Ebu’l-Hasan Ali b. Muhammed b. Abdilkerim el-Pezdevî, *Şerhu Takvîmi’l-edille fi’l-usûl* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 15639, vr. 280b) isimli eseri ile müellif nüshasından kopyalanandan istinsah edilen Yahya b. Mevlana Hasan Tilavî’nin, *Tuhfe-i derişân*’ı (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 23314/1, vr. 195b) zikredilebilir.

Not: Eserler kütüphanede “/” olmayan demirbaş numarası ile kayıtlıdır. Bu nedenle bu işarettten sonraki rakamlar, risâlenin mecmuada veya eserin mücelldedeki sırasına göre, proje çalışmasında verilmiştir.

Bu düşüncelerden hareketle kaleme alınan ve sınırları belli olan bu makalede, kütüphanedeki yazmalar hakkında genel bilgi verildikten sonra koleksiyondan serbest tercihe göre belirlenen kıraat, tefsir, hadis, hadis ilimleri ve felsefe konulu olanlar araştırma yönteminde belirtilenler çerçevesinde okuyucuların dikkatlerine sunulmaktadır.

1. Eserlerin Genel Değerlendirilmesi

Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'ndeki yazmalar koleksiyonu çoğunluğu yayımlanmış klasik eserler olmakla birlikte meşhur olmayan⁴ veya belli kesim tarafından tanınan⁵ kişilerin yanında müellifi tespit edilemeyenlerin çalışmalarından oluşmaktadır. Farklı kişilerin bağışlarıyla oluşmuş bu koleksiyonun eser sayısı kütüphane kayıtlarına göre 380 civarında olmakla birlikte yukarıda işaret edilen çalışma neticesinde; mecmuaların yanında birden fazla kitaptan oluşan ciltler dolayısıyla gerçek sayısının 1168 olduğu tespit edilmiştir. 286'sı risâle olan bu yazmaların 1023'ü metin, 68'i şerh, 75'i hâşiye, 2'si de ta'lik türü çalışmalardır.

Yazmaların konuları; Kur'ân-ı Kerim, Kur'ân ilimleri, Arap dili ve belagatı, lugat, edebiyat, hadis ve hadis ilimleri, kelim, tasavvuf, tefsir, mantık, felsefe, tarih, ilimler tarihi, matematik, coğrafya, eğitim, icazetname/diploma, tıp, musiki, fal, rüya tabirleri, hikâye, hüsn-i hat, astronomi ile genel konular şeklindedir. Geniş yelpazeli bir konu görüntüsü ortaya koyan bu eserlerin içerik itibarıyla yüzdelik dağılımları şöyledir: Arap dili ve belagatı %24,14, fıkıh %17,465, tasavvuf %11,045, mantık %9,845, kelim, %9,246, hadis ve hadis ilimleri ile edebiyat %5,051, tefsir %2,91, kıraat %2,73, ilimler tarihi %2,05 ve diğerleri %7,277.

Eserlerin 552 tanesi ferağ kaydına sahip olmakla birlikte sadece 154'ünde tarih geçmektedir. Bunlardan ikisi VII, beşi VIII, on biri IX, on dördü X, otuzu XI, otuz ikisi XII, elli ikisi XIII. ve sekizi de XIV. asırda telif edilmiştir. Müelliflerin vefat tarihleri dikkate alındığında en erken tarihli eser Ka'b b. Zühreir b. Ebî Sülmâ el-Muzeni'nin (ö. 26/646) *Kaşîdetü Bânet Su'âdi*⁶ iken en geç tarihli olan ise Karacabeyli Lütfullah Bey'in (ö. 1966) çalışmasıdır.

Bunun yanında istinsah bilgisine yer verilmiş olan 455 eserden 406'sında tarih mevcuttur. Bu yazmalardan yedisi IX, elli dördü X, sekseni XI, yüz otuz beşi XII, yüz on altısı XIII. ve on dördü de XIV. asırda istinsah edilmiştir. Muhammed b. Abdillâh el-Bistâmî'nin (ö. ?) *Câmi' u'l-fazâil fi'l-hadisî'n-nebevî ve Kitâbu münteħabi'l-esrâr*⁷ isimli eseri en erken tarihe sahip iken Serrâczâde Aliyyulâlî er-Ruhâvî'nin (ö. 1307/1890'dan sonra) *Mecmû'a-i Bedî*⁸ isimli eseri en geç tarihli olarak kaydedilmiştir.

Ferağ ve istinsah kayıtlarında genellikle hicri tarihe yer verilmiş olup eserlerin yazıldıkları aylar azalma eğilimine göre; şevval, ramazan, zilkade, safer-cemaziyelahir, rebiülevvel, muharrem-zilhicce, rebiülahir, cemaziyelvel, receb ve şaban şeklinde sıralanırken az da olsa Rumî tarihten nisan,⁹ mayıs¹⁰ ve eylül¹¹ aylarına da yer verilmiştir.

⁴ Örnek olarak 4034/5, 4044/8 ve 3947/2 eserlerin müellifi Kırcakaçlı Süleyman Vehbî ile 4034/5 numaralı eserin aynı nisbeli Seyyid Muhammed zikredilebilir.

⁵ 17808 demirbaş numaralı tercüme eserin müellifi Ali Tunçinan (ö. 1957) ile 15635 demirbaş numaralı *Nûru'l-intibâh* isimli eserin müellifi Karacabeyli Mehmed Lütfullah Bey (ö. 1966) örnek olarak verilebilir.

⁶ Bu tespit şairin vefat tarihi itibarıyla yapılmıştır. Eser 11335/2 numaraya sahiptir.

⁷ Eser 14986 numarada kayıtlı olup istinsah tarihi h. 802 olarak belirtilmiştir.

⁸ Eser 22580 numarada kayıtlı olup istinsah tarihi h. 1314 olarak kaydedilmiştir.

⁹ 47648 numarada kayıtlı *Kitabü'l-Künûz* isimli eserin istinsah kaydında görülmektedir.

¹⁰ 8403-8416 numaralarda kayıtlı *Kıraat İlmine Dair Defterler*'inde hicri tarihin yanında yazılmıştır.

¹¹ 47644 numarada İbn Kemâl Paşazâde, Şemsüddin Ahmed b. Süleyman adına kayıtlı *Şafretü'l-menkûlât fi şerhi Şurati's-salât* eserde 25 Eylül 1260 tarihli kayıta yer almaktadır.

İstinsah kayıtlarına göre eserler Ankara,¹² Ayasuluğ (Selçuk),¹³ Birgi,¹⁴ Balıkesir,¹⁵ Bolvadin,¹⁶ Edirne,¹⁷ Âmed (Diyarbakır),¹⁸ Erzurum,¹⁹ Isparta,²⁰ İstanbul,²¹ Üsküdar,²² Eriklı/Karaman,²³ İzmir,²⁴ Ödemiş,²⁵ Nevşehir,²⁶ Seydişehir,²⁷ Tire,²⁸ Tokat,²⁹ Sivas, Kayseri³⁰ ile Urfa;³¹ Balkanlardan, Kefe,³² Dobinçe,³³ Florine³⁴ ile Resmo (Girit Adası)³⁵ ve Ortadoğu

¹² Muhammed Şemsüddin et-Tebrîzî, *Hâşiye 'alâ işbâti'l-Vâcib*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27594/5), vr. 191a.

¹³ Kütahyalı Muslihüddin Mustafa b. Şemsiddin el-Karahisarî, *Ahterî*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27515), vr. 138b. Ayasuluğ Aydın'ın kazası olup hakkında bk. Tahir Sezen, *Osmanlı Yer Adları*, (Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2006), vr. 49.

¹⁴ Mehmed b. Pîr Ali el-Birgîvî - Muhammed b. Mustafa el-Kefevî Akkirmânî, *Şerhu Erba'ime hadîşen*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3972), vr. 189a.

¹⁵ Ebû Muhammed Hüseyin b. Mes'ûd el-Ferrâ el-Begâvî, *Meşâbîhu's-sünne*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27475), vr. 336a.

¹⁶ Hüsâmüddîn Hasan el-Kâtî, *Şerhu İsâgüci*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 15638/4), vr. 139a.

¹⁷ Kutbüddin Abdullah b. Muhammed b. Eymen el-İsfehbed, *er-Risâletü'l-Mekkiyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 11332/1), sh. 168.

¹⁸ Kara Dâvûd, *Şerhu'r-risâleti's-Şemsîyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 26239/3), vr. 129a.

¹⁹ Osman b. Ömer b. el-Hâcib, *el-Kâfiye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 14947/1), vr. 34a.

²⁰ Molla Hüsrev, Muhammed b. Ferâmûz b. Ali, *Düerü'l-hukûkâm fî şerhi Gureri'l-ahkâm*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27476), vr. 225a.

²¹ İsa b. Muhammed b. Ubeydillah b. Muhammed Ebu'l-Hayr es-Safevî, *Risâle fî'l-Hamdele*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3943/1), vr. 17b.

²² İbrahim b. Muhammed el-Halebî, *Halebî şağîr*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27486), vr. 279a.

²³ Müslühüddin Muhammed el-Lârî el-Ensârî, *Hâşiye 'alâ şerhi Hidâyeti'l-hikme*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 24291/1), vr. 89b.

²⁴ Ali Karî, Nûrüddin Ali b. Sultan Muhammed el-Herevî el-Mekkî, *Minehu'l-ezher*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27600), 134b.

²⁵ Mahmûd b. Abdillâh el-Antakî, *el-'Alâka fî-turûki't-ta'bîr*. (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27560/10), vr. 96b.

²⁶ Mehmed b. Pîr Ali el-Birgîvî, *et-Farikatü'l-Muhammedîyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27542), vr. 189b.

²⁷ Mahmûd b. Abdillâh el-Antakî, *Şerhu'l-Hüseynîyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 47615/2), vr. 84b.

²⁸ Mahmûd b. Abdillâh el-Antakî, *el-'Alâka fî-turûki't-ta'bîr*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3944/1), vr. 8b.

²⁹ İbn Melek, Abdullatif İzzeddîn b. Abdulaziz el-Kirmânî et-Tirevî, *Mebârîku'l-ezhar fî şerhi Meşâriki'l-ennâr*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3978/1), vr. 287b.

³⁰ Celalüddin Muhammed Es'ad ed-Devvânî, *Vucûbu berâhini işbâti'l-Vâcib*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27594/6), vr. 215b.

³¹ Serrâcâzâde Aliyyulâlî er-Ruhâvî, *Mecmû'a-i Bedî'*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 22580), vr. 54a.

³² Mahmud b. Muhammed b. Süleyman Efendi, *Fevâidü'l-fuğabâ*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 11343), vr. 157b.

³³ Ahmed b. Musa el-Hayâlî, *Şerhu'l-kaşîdeti'n-Nûniyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 41793/2), vr. 88a.

³⁴ Kâdî Ebu'l-Fazl İyâz b. Musa b. İyâz el-Yahsûbî, *eş-Şifâ' bi-tarîfi huquki'l-Mustafâ*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27585), vr. 287b.

³⁵ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-Buhârî, *el-Câmi'u's-Sahîh*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27478), 229a; Kâdî İyâz, *eş-Şifâ'*, vr. 287b.

coğrafyasından Dımaşk,³⁶ Mekke-i Mükerrerme,³⁷ Medine-i Münevvere,³⁸ Kahire³⁹ ile Bağdad⁴⁰ şehirlerinde istinsah edilmişlerdir.

Yine bu kayıtlara göre eserlerin istinsah yerleri; İbrahim Efendi,⁴¹ Kalecik Müftü,⁴² Kasimiye,⁴³ Yeşil Ahi (?),⁴⁴ Kadı Derviş,⁴⁵ Doğu Karahisarlı Dizdariyye,⁴⁶ Mahmud Paşa,⁴⁷ Ulucami,⁴⁸ Bilecik,⁴⁹ Kırçami,⁵⁰ Hacı Kılıç,⁵¹ Ali Şah,⁵² Sofu Muhammed Paşa,⁵³ Cedit,⁵⁴ Süleymaniye⁵⁵ Nalınca,⁵⁶ Kıraca,⁵⁷ İbrahim Paşa,⁵⁸ İmaret Camii,⁵⁹ Ali Paşa,⁶⁰ İmam Sultan,⁶¹

³⁶ Ebû's-Safâ', Zeynüddîn Abdürrezzak b. Hamza b. Ali el-Mukrî et-Trablusî, *Nihâyetü'l-ğâye fi ba'zı esmâi'r-ricâli'l-kırâat uli'r-rivâye ve'd-dirâye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27425/3), vr. 154b.

³⁷ Mehmed b. Pîr Ali el-Birgivi, *ed-Dürri'l-yetim*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 5638/7), vr. 86b; Ahmed b. Muhammed el-Akhisârî er-Rûmî, *Şerhu'd-Dürri'l-yetim*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 5638/8), vr. 123b.

³⁸ Abdurrahîm Fidâî, *Kaşîde-i Nûniyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27651/7), vr. 361a.

³⁹ Ebû's-Safâ' et-Trablusî, *Nihâyetü'l-ğâye*, vr. 154b.

⁴⁰ Şihâbüddîn b. Şemsiddîn b. Ömer ed-Devletâbâdî el-Hindî, *el-Hindî fi şerhi'l-Kâfiye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 48083/1), vr. 158b; Ebu'l-Hasan Ahmed b. Muhammed el-Kudûrî el-Bağdâdî, *Mubtasaru'l-Kudûrî*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 14949/1), vr. 138b.

⁴¹ Mehmed b. Pîr Ali el-Birgivi, *et-Farîkatü'l-Muhammediyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27451), vr. 158b.

⁴² Hüseyin b. Mustafa el-Elbistânî, *Şerhu'r-Risâle fi'l-Münâzara*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27560/12), vr. 100a.

⁴³ Şemsüddîn Muhammed es-Semerkindî, *Risâle fi Âdâbi'l-bahs ve turuqi'l-münâzara*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3946/1), vr. 40a.

⁴⁴ Ahmed el-Kazvîni, *Hâşiye 'alâ Şerhi İsbâti'l-Vâcib li'd-Devvânî*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27594/4), 144a.

⁴⁵ İbn Melek, Abdüllatif İzzüddîn b. Abdülaziz el-Kirmânî et-Tirevî, *Luğat-i Feriştioğlu*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 47654), vr. 40b.

⁴⁶ Kütahyalı Firâkî Abdurrahman, *Kırk Sual*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27492), vr. 108b.

⁴⁷ es-Seyyid eş-Şerîf Ali b. Muhammed el-Cürcânî, *Şerhu'l-Ferâzi's-Sirâciyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27559/5), vr. 116b.

⁴⁸ Nürüddîn Abdurrahmân b. Nizâmiddîn Ahmed b. Muhammed el-Câmî, *el-Fevâidü'z-zîyâdiyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 14958/2), vr. 48b.

⁴⁹ Mehmed b. Pîr Ali el-Birgivi, *et-Farîkatü'l-Muhammediyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27544), 170a.

⁵⁰ Mahmûd b. Abdillâh el-Antakî, *el-'Alâka fi-turuqi't-ta'bîr*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3947/3), 85b; Süleyman b. Süleyman el-Vehbî el-Kırkağacı, *Hâşiye 'alâ Karatepeli*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3947/2), vr. 61b.

⁵¹ Kara Dâvûd, *Şerhu'r-Risâleti's-Şemsiyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 47617), vr. 129a.

⁵² *Şerhu Müşkîlâti'l-envâr*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 47604), vr. 141b.

⁵³ Zeynîzâde Hüseyin b. Ahmed, *Hallu esrâri'l-ahbâr alâ İrâbi İzbârî'l-esrâr*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27458), 121a.

⁵⁴ Celalüddîn ed-Devvânî, *Vucûbu berâhin*, vr. 215b.

⁵⁵ Bedreddîn Ali b. Sadrî el-Konevî, *Şerhu Vâsiyyeti'l-Birgivi*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 47666), vr. 134b.

⁵⁶ İbrahim b. Muhammed el-Halebî, *Halebî sağır*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27500), vr. 213a.

⁵⁷ es-Secâvendî, Sirâceddin Muhammed b. Muhammed b. Abdürreşid el-Gaznevî, *es-Sirâciyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 4034/1), vr. 44b.

⁵⁸ Birgivi, *et-Farîkatü'l-Muhammediyye* (27542), vr. 189b.

⁵⁹ Hüsâmeddîn Hasan el-Kâtî, *Şerhu İsâğünâ*, vr. 139a.

⁶⁰ Kara Dâvûd, *Şerhu'r-risâleti's-Şemsiyye* (26239/3), vr. 129a.

⁶¹ Hacı Torun Efendi Muhammed Sâlih b. Abdillâh el-Kayserî, *Miftâhu'l-hayat*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 47624), vr. 8a.

Çıraklı,⁶² Sadreddin,⁶³ Yazılı⁶⁴ ve Zülkaderiyye⁶⁵ isimli medreseler; Arap Ahmed,⁶⁶ Güzelhisarlı Ahmed Paşa,⁶⁷ Serdar Ahmed Paşa,⁶⁸ Küçük Ayasofya⁶⁹ ve Şazel⁷⁰ adlı camiler ile Mahmud Ağa⁷¹ mektebinin yanında ribat,⁷² zaviye⁷³ ve kütüphaneden⁷⁴ ibarettir.

Eserlerdeki müstensihler; Âmedî,⁷⁵ Kevyenanî (?),⁷⁶ Kefevî,⁷⁷ Dehleki,⁷⁸ Cezerî,⁷⁹ Bursavî,⁸⁰ Elbistanî,⁸¹ Ermenekî,⁸² Harizmî,⁸³ Menteşevî,⁸⁴ Prizrenî,⁸⁴ Giridî,⁸⁵ Dobinçevî,⁸⁶

⁶² Burhanüddîn ez-Zernûcî, *Ta'limü'l-müte'allim*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27561/3), vr. 331a.

⁶³ İbnü'l-Esved Hasan Paşa b. Alâiddîn, *el-Miftâh fî şerhi Merâhî'l-ervâh*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27513), vr. 98b.

⁶⁴ Yalvaçlı İbrahim b. Muhammed, *Havâşsu kaşîdeti'l-Bürde*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 4112/3), vr. 183b.

⁶⁵ Sirâcüddîn Muhammed b. Muhammed b. Abdürreşid el-Gaznevî es-Secâvendî, *es-Sirâciyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 4034/7), vr. 78b.

⁶⁶ Yusuf Nâbî, *Na't-i Rasûl*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27552/2), vr. 38a.

⁶⁷ Mehmed b. Pîr Ali el-Birgivî, *et-Farîkatü'l-Muhammediyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 14970), vr. 109a.

⁶⁸ Buhârî, *Şabîh*, D. No: 27477, 27478.

⁶⁹ Şeyh İbrahim b. Abdillâh el-Kirîmî, *Kitâbü Fetih merâtibi'l-kulûb ve kesfi menâzili'l-guyûb*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3945/12), vr. 101b.

⁷⁰ Ali Karî, *Minehu'l-ezher*, 134b.

⁷¹ Bursalı Lâmi'î, Mahmûd b. Osman b. Ali, *Fütûhu'l-mücâbidîn li-tervici kulûbi'l-müşâbidîn*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 11334), sh. 561.

⁷² Şaçaklızâde Muhammed b. Ebi Bekr el-Maraşî, *Tertîbu'l-ülûm*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27425/1), vr. 30a.

⁷³ *Risâletü'r-retik ve feyzu'l-fetk ve'n-netk fî beyâni esrârî kânlûbi Te'âlâ: 'E-ve-lem yerellazîne keferû enne's-semâvâti ve'l-arze kânetâ retkan fe-fetknâbumâ'*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3945/1), vr. 11b.

⁷⁴ Hüseyin b. Abdillâh el-Antakî, *Şerhu'l-Hüseyniyye*. (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 14975/2), vr. 38b.

⁷⁵ İbrahim b. Muhammed el-Halebî, *Halebî sağır*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 47623), vr. 175b.

⁷⁶ Ebû Muhammed el-Kâsım b. Firrûh eş-Şâtîbî, *Hîrzu'l-emânî ve vecchu't-tehânî*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27597/2), vr. 35a.

⁷⁷ Hüsamüddîn Hasan el-Kâtî, *Şerhu İsâgüç*, vr. 139a.

⁷⁸ Semerkandî, *Risâle fî Âdâbi'l-bahîş*, vr. 40a.

⁷⁹ Dâvûd-i Kayserî b. Mahmud b. Muhammed, *Şerhu Fuşûsi'l-hikem*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 23299), vr. 248b.

⁸⁰ Ebû Abdillâh Muhammed b. Süleyman el-Cezûlî, *Delâilü'l-hayrât ve şevâriku'l-envâr*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 1911), vr. 79a.

⁸¹ Ebû Abdillâh Muhammed el-Ensârî el-Endelüsî, *'Arîzu'l-Endelüsî*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27560/4), vr. 25b; 27560/6, vr. 41b.

⁸² Mehmed b. Pîr Ali el-Birgivî, *el-'Avâmilü'l-cedîde*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 47653/3), vr. 131b.

⁸³ Mehmed b. Pîr Ali el-Birgivî, *Kifâyetü'l-mübeddî*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 24632/1), vr. 27b.

⁸⁴ Abdurrahîm Fidâî, *Kaşîde-i Nâniyye*, vr. 361a.

⁸⁵ Buhârî, *Şahîh*, D. No: 27478.

⁸⁶ *el-Fercu ba'de-ş-şidde* tercümesi, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 23303/9), vr. 49a; İbn Kemâl Paşazâde, Şemsüddin Ahmed b. Süleyman, *Risâle fî Beyâni tahrişfâti'l-avâm min şihâhi'l-kelimi ve'l-kelem*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 23303/15), vr. 70b.

Kırımî,⁸⁷ Burdurî,⁸⁸ Aydınî,⁸⁹ Ispartavî,⁹⁰ Elbistanî,⁹¹ İstanbulî,⁹² İzmirî,⁹³ Karacasuvî,⁹⁴ Karamanî,⁹⁵ Kırşehirî,⁹⁶ Konevî,⁹⁷ Antakî,⁹⁸ Aydınî,⁹⁹ Tirevî,¹⁰⁰ Tokadî,¹⁰¹ Trabezânî,¹⁰² Bileciki¹⁰³ ve Ruhavî¹⁰⁴ nisbeleri itibariyle çoğunun Balkan ve Anadolu olmak üzere Ortadoğuyu da içine alan geniş bir coğrafyadan oldukları anlaşılmaktadır.

Aynı zamanda bu kayıtlar; genellikle eğitimi için ihtiyaç duyduğu eser(ler)i çoğaltan öğrencilerin¹⁰⁵ haricinde muallim,¹⁰⁶ müezzin,¹⁰⁷ kadî¹⁰⁸ veya mahkeme azası¹⁰⁹ ile tekke dervîşi¹¹⁰ gibi farklı meslek gruplarından kişilerin eser istinsah ettiklerini göstermektedir.

⁸⁷ Nürüddîn Abdurrahmân b. Nizâmiddîn Ahmed b. Muhammed el-Câmî, *el-Fevâidü'z-żiyâyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 4090), vr. 104b.

⁸⁸ Cezûlî, *Delâilü'l-hayrât* (47667), vr. 187a.

⁸⁹ Karahisarî, *Abterî*, vr. 138b.

⁹⁰ Ebu Abdillâh Muhammed b. Süleyman el-Cezûlî, *Delâilü'l-hayrât ve şevâriku'l-envâr*, İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 42655), vr. 203a.

⁹¹ Ebû Abdillâh Muhammed el-Ensârî el-Endelüsî, *'Arâzu'l-Endelüsî*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 4005/1), vr. 11b.

⁹² Molla Hüseyin, Muhammed b. Ferâmûz b. Ali, *Dürrü'l-hukûkâim fî şerh-i Ğüverî'l-ahkâm*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 4005/1), vr. 416a. Bunun yanında Zeynizâde Hüseyin b. Ahmed'in, *Hâllu esrârî'l-ahbâr alâ i'râbi İzhârî'l-esrâr*'in müstensihisi "İslambülî" nisbesini kullanmıştır, vr. 121a.

⁹³ Gelibolulu Yazıcızâde Muhammed Efendi, *er-Risâletü'l-Muhammedîyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 4927), vr. 227a.

⁹⁴ Saçaklızâde Muhammed b. Ebî Bekr el-Maraşî, *Risâletü'l-Velediyye fî'l-âdâb*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 36730/1), vr. 9b.

⁹⁵ Nâsirüddîn Ebû Sa'îd Abdullah b. Ömer el-Beyzâvî, *Envârü't-tenzîl ve esrârü't-te'vîl*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 48080), 306a.

⁹⁶ Ahmed b. Musa el-Hayâlî, *Hâşiye 'alâ Şerhi'l-'Aşkâidî'n-Nesefiyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27594/1), vr. 61a.

⁹⁷ Süleyman el-Kırkağacı, *Hâşiye*, vr. 163b

⁹⁸ Nâsirüddîn Ebû Sa'îd Abdullah b. Ömer el-Beyzâvî, *Envârü't-tenzîl ve esrârü't-te'vîl* (I. cild), (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3961), vr. 267a.

⁹⁹ es-Sagâni, Ebû'l-Fadl el-Hasan b. Muhammed, *el-Merzû'ât*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27564/2), vr. 105b.

¹⁰⁰ Ahmed b. Musa el-Hayâlî, *Hâşiye 'alâ Şerhi'l-'Aşkâidî'n-Nesefiyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 14951/1), vr. 85b.

¹⁰¹ Muhyiddîn Ebû Zekriyya Yahya b. Şeref en-Nevevî, *Erba'ün hadîsen*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 15619/1), vr. 9a.

¹⁰² Ubeydullah b. Mesûd b. Mahmud el-Mahbûbî el-Buhârî, Sadru's-şerîati's-sânî, *et-Tavzîh fî halli ğavâmiżi't-Tenkih*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 14955), vr. 184a.

¹⁰³ İbrahim b. Muhammed el-Halebî, *Hâlebî şağîr*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 14989), vr. 261a.

¹⁰⁴ Serrâczâde, *Mecmû'a*, vr. 54a.

¹⁰⁵ Süleyman b. Süleyman el-Vehbî el-Kırkağacı, *Hâşiye 'alâ Risâleti'l-Cevbere*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3947/9), vr. 163b; Sa'deddîn Mes'ûd b. Ömer et-Taftâzânî, *Şerhu'l-'Aşkâidî'n-Nesefiyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3991/1), vr. 53a. Hüseyin b. Abdillâh el-Antakî, *el-Hüseyniyye fî'l-âdâb*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27578/4), vr. 41a. Ayrıca 27537 numarada kayıtlı Seyyid Abdullah b. Muhammed el-Hüseynî en-Nükrekâr'nin *Şerhu's-Şâfiyye fî't-taşri'ini* Erzurum Hatuniye Medresesi'nde Muhammed b. Molla b. Kanber Halef tarafından çoğaltılmış olması müstensihinin öğrenci olma ihtimalini akla getirmektedir.

¹⁰⁶ Bursalı Lâmi'î, *Fütûhu'l-mücâbidîn*, sh. 561.

¹⁰⁷ Kâsım b. Mahmûd el-Karahisarî, *İrsâdî'l-murâd ile'l-murâd fî tercümeti Mirsâdi'l-'ibâd*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 11329), vr. 206b.

¹⁰⁸ Kırk Emre el-Hamîdî, *Câmi'u'l-fetâvâ*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27433/1), vr. 167b; Ebu'l-Fadl el-Hasan b. Muhammed b. el-Hasan es-Sagâni, *Meşâriku'l-envârî'n-nebeviyye min şihâhi'l-ahbârî'l-Muštâfiyye*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 43745), vr. 335b.

¹⁰⁹ Serrâczâde, *Mecmû'a*, 54a.

¹¹⁰ *Risâletü'r-retk*, vr. 101b; Muğlalı Şâhidî, İbrahim b. Salih Dede, *Gülşen-i Tevhîdî*, (İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 41792), vr. 108b.

Ancak bunlardan Derviş Muhammed b. Halife Receb'in (ö. ?), sekiz eser çoğaltmasından dolayı, istinsahı meslek olarak icra ettiği tahmin edilmektedir.

Yazma eserlerin mevsûkiyetini artıran unsurlar arasında; istinsah edilen metnin veya kitabın müellife ya da icazet sahibi bir hocaya okunmasını veya müstensih ya da bir okuyan tarafından iki metnin karşılaştırılmasını ifade eden mukâbele,¹¹¹ bir âlimden rivayet hakkının icâzet yoluyla alınmasını belgeleyen kıraat ve semâ¹¹² ile İslâmî eğitim ve öğretimde meslekte yeterlilik için gerekli izni ifade eden icâzet kayıtları¹¹³ ehemmiyet arz etmektedir.

Eserlerden sadece dört tanesinin kıraat kaydına sahip olduğu tespit edilmiştir. Biri, Mehmed Kemâlüddîn b. Abdirrahman Harîrîzâde'nin (ö. 1299/1882) *Risâletü'l-fezî'l-muğnî min sirri hadîsi* «من طلبني» adlı eseri olup kayıta eserin müstensih tarafından hocasına okunduğu ve hocasının da kendisine duada bulunduğu belirtilmektedir. Diğeri, Sirâcüddin es-Secâvendî'nin (ö. 596/1200) *es-Sirâcîyye* isimli eserinde olup kayıt, eserin “asabât” konusuna kadar yazılıp Maraşlı Abdullah Efendi'den (ö. ?) okunduğunu belirtmektedir ki muhtemelen bu, eğitim amaçlı yapılmış bir faaliyettir. Bir diğeri, Gelibolulu Yazıcızâde Muhammed Efendi'nin (ö. 855/1451) kitabıdır. Kayıttan, eserin, İzmirli Boyacı Hafız tarafından istinsâh edildiği ve Abdullah b. Osman Efendi'den (ö. ?) okunduğu anlaşılmaktadır. Son kayıt sahibi eser Ebû Muhammed el-Begâvî'ye (ö. 516/1122) ait *Meşâbîhu's-sünne*'dir. Buradaki kayıt, eserin, müellifine arz edildiğine değil mukabelenin birinci türüne işaret ettiği gibi müstensihnin yazdığını asıl metinle karşılaştırdığını da göstermektedir.

Yazmalardan icazet kaydı görülen eser sayısı iki olup biri, kıraat âlimlerinden İbnü'l-Cezerî'nin (ö. 833/1429) *et-Tekrîb fî muhtaşari'n-Neşr*'indedir.¹¹⁴ Buradaki kayıt rivayet icazetinin müellif tarafından bütün Müslümanlar ile kendi çocuklarına verildiğini ifade etmektedir. İkinci kayıt, Ebu's-Safâ, Zeynüddîn et-Trablusî'nin (ö. 867/1463) *Nibâyetu'l-ğâye*'sinde¹¹⁵ geçmektedir. Eserin istinsah tarihi (h. 995) dikkate alındığında, bunun, müstensihe ait bir kayıt olduğu anlaşılmaktadır. Bu icazet kaydına göre müstensih eserin rivayet hakkını, birincinin aksine, öncelikle kendi çocuklarına ardından kendi dönemindekilere verdiğini belirtmektedir.

Yazmaların birinde mukâbele, üçünde de temellük kaydı yer almaktadır. Mukâbele kaydı Ebû Abdillâh Muhammed b. Süleyman el-Cezûlî'nin (ö. 870/1465) *Delâilü'l-hayrât* isimli eserinde¹¹⁶ “ولقد قابلت بالنسخ الصحيحة مرتين، ثم قرأت من أولها إلى آخرها على معتمد ثقة.” şeklinde olup burada istinsah edilen eserin sahih nüshalarla iki defa karşılaştırıldığı ve baştan sona okunduğu ifade edilmektedir.

Temellük kayıtlarının görüldüğü eserlerden biri Sa'düddîn Mes'ûd b. Ömer et-Teftâzânî'nin (ö. 792/1389) meşhur eseri *Muhtaşar*'dır. Bu kayıt, “صاحبه ومالكه حسن بن سعد الله، تاريخ 1059” şeklinde olup eser sahibinin adı ile temellük tarihini göstermektedir.¹¹⁷

¹¹¹ Mukabele ve türleri hakkında bk. Hüseyin Yazıcı, “Mukabele Kaydı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 31/102.103.

¹¹² Kayıtlar hakkında bk. Tefvîk Rüştü Topuzoğlu, “Kıraat ve Semâ Kaydı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2002), 25/436-437.

¹¹³ Bu tür kayıtlarda kullanılan kalıp ve ifadeler hakkında bk. Adam Gacek, *Arapça Elyazmalar İçin Rehber*, çev. Ali Benli- M. Cüneyt Kaya, (İstanbul: Klasik, 2017), 231, 271-279.

¹¹⁴ Kaydın geçtiği eser 11350 demirbaş numarada kayıtlıdır.

¹¹⁵ Eser 27425/3 numaraya sahiptir.

¹¹⁶ Kaydın geçtiği eser 11330/1 demirbaş numarasına sahiptir.

¹¹⁷ Kaydın geçtiği eser 47603 demirbaş numarasına sahiptir.

DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde birden fazla kişinin bağışlarıyla oluşan yazmaların gerçek sayısı; 286'sı risâle olmak üzere 1168 olup bunların 1023'ü metin, diğerleri ise şerh, hâşiye ve ta'lik türündendir.

Koleksiyonda, ilk beş sırada Arap dili ve belâgatı, fıkıh, tasavvuf, mantık ve kelim konulu olanlar gelmekle birlikte felsefe, tarih, coğrafya, astronomi, fal gibi pek çok farklı dallardaki bu eserlerin çoğu yayımlanmış temel klasik eserler ise de henüz hayat hikâyesi yazılmamış ya da yazarlık yönüyle tanınmamış şahısların eserleri de yer almaktadır.

Yazmaların 1/3'ünde ferağ ve istinsah kayıtları bulunmaktadır. Ferağ kayıtlarının yaklaşık %30'una mukabil istinsah kayıtlarının %90 civarında tarih bilgisine rastlanmaktadır. Bunun yanında eserler arasında h. XIII. asırda telif ve XIV. yüzyılda istinsah edilenlerin sayısı ağırlıktadır.

İstinsah bilgisi taşıyan eserlerin çoğu günümüz Türkiye sınırları dâhilinde, diğerleri ise Balkan, Akdeniz havzası ile Ortadoğu coğrafyasında istinsah edilmiştir. Aynı şekilde müstensihler de, nisbeleri itibariyle, işaret edilen coğrafyalarda doğan, yaşayan veya yerleşenlerden oldukları anlaşılmaktadır. Bununla bağlantılı olarak kadı ya da mahkeme azası gibi yüksek görevdekiler ile müezzin, imam ve muallim gibi eğitim sınıfindakilerin yanında tekke dervişleri ya da eğitimiyle ilgili ihtiyacını karşılamak üzere öğrenciler gibi istinsahı meslek olarak icra etmeyenlerin de bu faaliyette buldukları görülmektedir.

Eserlerin istinsah yerlerini, çoğunluğu medrese olmakla birlikte cami, ribat, tekke ve kütüphane türünden eğitimle bağlantılı yapılar oluşturmaktadır.

DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde mevcut koleksiyonun bağış yoluyla oluşması, içinde yer aldığı kurumun ya da bölge insanının ilgi duyduğu konuların tespitine yardımcı olmasa da bu türden eserlere karşı olumsuz bir tutum sergilenmediğini söylemeye imkân tanımaktadır. Bunun yanında bu koleksiyonun, özellikle müellifleri meçhul eserlerin yanında henüz tanınmayan yazarlar sebebiyle orijinal ve yeni birçok araştırmaya imkân sağlayacak niteliktedir.

3. Yazma Eserler

3.1. Kırâat ve Tefsir İlimleri

3.1.1. Kırâat ve Tecvid Konulu Yazmalar

1. Ebû Amr Osman b. Saîd b. Osman el-Umevî ed-Dânî (ö. 444/1052), *et-Teyisir fi'l-kırâati's-seb'*, 43737.¹²⁵

2. Ebû Amr Osman b. Saîd b. Osman el-Umevî ed-Dânî (ö. 444/1052), *Câmi'u'l-beyân fi kırâati's-seb'i'l-meşhûre*, 27425/2.

3. Muhammed b. Tayfûr el-Gaznevî es-Secâvendî (ö. 560/1165), *el-İzâh fi'l-vakf ve'l-ibtidâ'*, 27555.¹²⁶

4. Ebû Muhammed el-Kâsım b. Firrûh eş-Şâtıbî (ö. 590/1194), *Hîrzu'l-emânî ve vehbu't-tehânî (el-Kâsîdetü's-Şâtibiyye)*, 27597/2.

5. Ebû Abdillâh Muhammed b. Muhammed b. Ahmed (ö. 656/1258), *Kenzu'l-ma'ânî fi şerhi Hîrzi'l-emânî, Şu'letü'l-Mevsûl*, 27597/1.¹²⁷

¹²⁵ Eser h. 980 tarihinde istinsah edilmiş olup diğer nüshası 43756/2 numarada kayıtlı ve 1088 istinsah tarihini taşımaktadır.

¹²⁶ Sakızlı Hacı Süleyman oğlu Ahmed Fevzi tarafından h. 1166 tarihinde istinsah edildiği belirtilmektedir.

¹²⁷ Metinde, Şâtıbî'nin tecvide dair kaleme aldığı manzûm *Hîrzu'l-emânî* adlı risâlenin sadece baş tarafının şerhi vardır. Eser h. 993 tarihinde çoğaltılmıştır.

6. Ebû Abdillâh Muhammed b. Süleyman b. el-Kaffâl el-Şâtübî (ö. 672/1274), *Şerhu 'Aķileti etrâbi'l-ķaşâid fi esne'l-maķâsid*, 27534.¹²⁸
7. İbnü'l-Cezerî, Şemsüddin Ebu'l-Hayr Muhammed b. Muhammed (ö. 833/1429), *Tahrîru't-Teysîr*, 3957.
8. İbnü'l-Cezerî, Şemsüddin Ebu'l-Hayr Muhammed b. Muhammed (ö. 833/1429), *et-Teķrîb fi muķtaşarı'n-Neşr*, 11350.¹²⁹
9. İbnü'l-Cezerî, Şemsüddin Ebu'l-Hayr Muhammed b. Muhammed (ö. 833/1429), *Muķaddimetü'l-Cezerî*, 3953/3.¹³⁰
10. Ömer b. İbrahim b. Ali b. Ahmed b. Ali ed-Dımaşķî el-Mes'adî (ö. 1017/1609), *el-Fevâidü'l-mes'adiyye fi hâllî'l-Muķaddimeti'l-Cezeriyye*, 27496.
11. Şemsüddin Muhammed b. Hamza el-Fenârî (ö. 834/1431), *Risâle fi'l-İsti'âze*, 3943/94.¹³¹
12. Hayrullah b. Hayreddîn el-Kârî el-Misrî (ö. 948/1542'den sonra), *Fuyûzu'l-itķân fi vucûhi'l-furķân fi ķırâati'l-'aşr*, 3959/1.
13. Mehmed b. Pîr Ali el-Birgivi (ö. 981/1573), *ed-Dürri'l-yetîm*, 3947/4.¹³²
14. Ahmed b. Muhammed el-Akhisârî er-Rûmî (ö. 1043/1633), *Şerhu'd-Dürri'l-yetîm*, 27597/3.¹³³
15. Muhammed b. Ahmed el-'Avfî (ö. 1050/1641), *el-Cevâbiru'l-mükellele li-men râme't-turuķa'l-mükemile*, 43756/1.
16. 'Alâüddîn et-Trablusî (ö. 1060/1650'tan sonra), *Beyânu'l-müşkilât 'ale'l-Mübtedîn min cibeti't-tecvîd fi'l-mubîn*, 47638/8.¹³⁴
17. Ali b. Süleyman el-Mansûrî (ö. 1134/1722), *er-Redd alâ Buġyeti'l-mürtâd li-taşhîhi'z-żâd*, 5638/2.
18. Ali b. Süleyman el-Mansûrî (ö. 1134/1722), *Reddü'l-ilhâd fi'n-nutķi bi'z-żâd*, 5638/1.
19. Ali b. Süleyman el-Mansûrî (ö. 1134/1722), *er-Risâletü'l-mahmûdiyyetü'z-żâdiyyetü'l-hâlîse*, 5638/3.
20. Muhammed b. İsmail el-İzmirî (ö. 1156/1744), *Bedâi'u'l-burbân Şerhu 'Umdeti'l-'urfân*, 5638/4.
21. Yusuf Efendizâde, Ebû Muhammed, Abdullah b. Muhammed b. Yusuf (ö. 1167/1754), *Risâle fi tahrîfi'z-żâdi's-şahîha ve teġyirihâ*, 5638/5.¹³⁵
22. Yusuf Efendizâde, Ebû Muhammed, Abdullah b. Muhammed b. Yusuf (ö. 1167/1754), *el-Ħirz*, 11339/1.¹³⁶

¹²⁸ Eser h. 973 tarihinde çoġaltıldığına dair kayıt taşımaktadır.

¹²⁹ Kitabın istinsah tarihi h. 1040 olup diġer nüshası 27501 demirbaş numaralı, telif tarihi h. 814 ve istinsahı ise h. 1185 olarak verilmiştir.

¹³⁰ Diġer nüsha 27571/5 numarada kayıtlıdır.

¹³¹ Eser h. 1083 tarihinde kopya edilmiştir.

¹³² 5638/7 numarada eserin diġer nüshası yer almakta olup h. 1152 tarihinde çoġaltılmıştır.

¹³³ Risâlenin istinsah kaydında, eserin Tireli Bekir Efendi'nin kardeşi Ali Efendi'nin hattı olduġu ve Akhisarlı Rûmî Efendi'den ders okuma sürecinde kaleme alındığı bilgilerine yer verilmiştir. Diġer nüsha 5638/8 numarada kayıtlı olup istinsah tarihi h. 1156'dır.

¹³⁴ Eserin Kayseri Büyükhat(?) Medresesi'nde h. 1101 tarihinde istinsah edildiği kaydedilmiştir.

¹³⁵ İstinsah tarihi h. 1274 olarak belirtilmiştir.

¹³⁶ İstinsah tarihi h. 1177 olarak belirtilmiştir.

Bunların haricinde müellifi tespit edilemeyenler şunlardır: *Risâle fi'l-İsti'âze* (3959/2); *Zînetü'l-karî* (27559/6); *Risâle fi't-Tevvîd* (27604/3); *Türkçe Tevvîd* (5638/6),¹³⁷ *Kırâat İlmine Dair Defterler* (8403-8416).¹³⁸

3.1.2. Tefsir Konulu Yazmalar

1. Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed et-Tûsî el-Gazâlî (ö. 505/1111), *Risâle fi kavlîbi te'âlâ: (FİDÂ SÖYÜTÜ VE NEFİHAT Fİ MİN RÜCİ)*, 3941/61.¹³⁹

2. Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed et-Tûsî el-Gazâlî (ö. 505/1111), *Risâle fi tefsiri: (AFEMN ŞERH ALLAH SÖZÜ İLİSLAM)*, 3945/17.

3. Ebû Hafz Ömer b. Muhammed en-Nesefî (ö. 537/1142), *et-Teyisâr fi't-tefsîr*, 27558/1.¹⁴⁰

4. Nâsıruddîn Ebû Sa'îd Abdullah b. Ömer el-Beyzâvî (ö. 685/1286), *Envârü't-tenzîl ve esrârü't-te'vîl* (I. Cild), 3961.¹⁴¹

5. Sâdî Çelebî, Sadullah b. İsa b. Emirhan (ö. 945/1539), *Hâşiye 'alâ Tefsîri'l-Beyzâvî (el-Fevâidü'l-behiyye)*, 14938.¹⁴²

6. Şeyhâde, Muhyiddin Muhammed b. Muslihuddîn Mustafa el-İzmitî (ö. 951/1543), *Hâşiye 'ale'l-Kâdî el-Beyzâvî* (II. cilt), 27483.¹⁴³

7. Molla Ali el-Karî, Nûruddîn Ali b. Sultan Muhammed el-Herevî el-Mekkî (ö. 1014/1606), *Hâşiye 'alâ müskilâti'l-Beyzâvî*, 47626.¹⁴⁴

8. Ebû Abdillâh Muhyiddîn Muhammed b. Süleyman b. Sa'd el-Kâfiyeci (ö. 879/1475), *et-Teyisâr fi 'ilmi't-tefsîr*, 47601/1.¹⁴⁵

9. İbn Kemâl, Paşazâde, Şemsüddin Ahmed b. Süleyman (ö. 940/1534), *Şerhu'l-kısrî'l-aşer fi ma'seri'l-haşr*, 3943/13.¹⁴⁶

10. Nüreddinzâde, Muhyiddîn Muhammed b. Mustafa er-Rûmî el-Filibevî (ö. 981/1574), *Risâle fi tefsiri sûretyi'l-Şadr ve'l-'Aşr*, 3945/7.

11. Hüsâmüddin b. Cemaleddîn b. Turayh en-Necefî (ö. 1095/1638), *Risâle fi't-tefsîr*, 15637.

12. Esad Efendi, Ebu İshakzâde Mehmed Esad b. İsmail el-İstanbulî (ö. 1166/1753), *Tefsîru âyeti'l-kürsî*, 23303/1.¹⁴⁷

¹³⁷ Cezerî'nin nazmını öğrencilerin anlamakta güçlük çekmeleri üzerine; Ali Karî'nin şerhi, Caberî'nin şerhi, Nâzım'ın Neşr-i kebir'i ve Temhid'i ile konuya dair diğer eserlerden istifade edilerek hazırlandı belirtilmektedir. Telif tarihi olarak 4 Safer 1275 tarihi düşürülmüştür.

¹³⁸ On dört defterden oluşan kırâate dair bu notlar, üzerinde Türk Maarif Cemiyeti damgası bulunan sanayi mamulü çizgili defterlere kaydedilmiştir. Demirbaş numaralarına göre defterlerin sayfa adedi şudur: 8403: 86; 8404: 77; 8405: 156; 8406: 64; 8407: 151; 8408: 159; 8409: 160; 8410: 159; 8411: 182; 8412: 187; 8413: 182; 8414: 198; 8415: 75; 8416: 99. Telif tarihi 13 Re. 1358/1 Mayıs 1939 olarak kaydedilmiştir.

¹³⁹ Eser haşiyeye yazılmıştır.

¹⁴⁰ İstinsah tarihi h. 1243 şeklinde belirtilmiştir.

¹⁴¹ Kopyalanma tarihi h. 968'dir. Diğer nüshaların demirbaş, telif ve istinsah bilgileri şöyledir: 3965, İst: 15 Cemaziyelahir 994. 24631 numarada yer alan için herhangi bir tarih verilmemiştir. 48080, İst.: 10 Şevval 1137. 47658, İst.: 1209.

¹⁴² Beyzâvî'nin tefsirinden bir bölüm olmalıdır.

¹⁴³ H. 1085 tarihinde istinsah edildiği belirtilmiştir.

¹⁴⁴ Kopyalanma tarihi Ramazan 1074 olarak gözükmektedir.

¹⁴⁵ H. 1015 istinsah tarihini taşımaktadır.

¹⁴⁶ Haşr konulu ayetlerin tefsirini konu almaktadır. H. 986 tarihinde çoğaltılmıştır.

¹⁴⁷ Ramazan 1179 tarihinde kopyalanmıştır.

13. Muhammed b. Mustafa el-Kefevî Akkirmânî (ö. 1174/1760), *Şerhu't-Tesmiye*, 11338/1.¹⁴⁸
14. Ebû Saîd, Muhammed b. Muhammed b. Mustafa b. Osman el-Hâdimî (ö. 1176/1762), *Risâle fî tefsiri: ﴿قَدْ أَفْلَحَ﴾*, 3974/11.¹⁴⁹
15. Ebû Saîd, Muhammed b. Muhammed b. Mustafa b. Osman el-Hâdimî (ö. 1176/1762), *Risâle fî kavlibi te'âlâ: ﴿وَأَمَّا الَّذِينَ سَعِدُوا فَمَنِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا﴾*, 10976/4.
16. Ebû Saîd, Muhammed b. Muhammed b. Mustafa b. Osman el-Hâdimî (ö. 1176/1762), *Hezâ'inü'l-cevâbir ve mehâzini'z-zevâbir*, 27569/1.
17. Ebû Saîd, Muhammed b. Muhammed b. Mustafa b. Osman el-Hâdimî (ö. 1176/1763), *Risâle fî şerhi'l-Besmele*, 3947/6.¹⁵⁰
18. Veliyyüddin b. Halil el-Bekkâî (ö. 1183/1769), *Tefsîru sûreti'l-İhlâs*, 23303/2.¹⁵¹
19. eş-Şeyh Ahmed (ö. ?), *Risâle fî âyeti: ﴿كَيْتَبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمْ﴾*, 33200/2.
20. Ali Osman b. Muhammed Praviştevî (ö. ?), *Tefsîrü'l-kârî Envâru'l-Kur'ân ve esrârü'l-furkân: Tefsîru Sûreti'l-Fâtîha*, 27428.¹⁵²
21. Abdurrahîm (ö. ?), *Tefsîru sûreti'l-Kevser*, 47651/16.¹⁵³
- Müellifi meçhul eserler şunlardır: *Tercemetü Tefsîri'l-Kadı el-Beyzâvî* (27481),¹⁵⁴ *Risâle fî tefsiri sûreti'l-Fâtîha* (3945/20), *Risâle fî kavlibi te'âlâ: ﴿سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى﴾* (3943/65),¹⁵⁵ *Risâle fî tefsiri: ﴿وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي﴾* (3947/10),¹⁵⁶ *Risâle fî beyâni: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا﴾* (11338/3),¹⁵⁷ *Risâle fî beyâni: ﴿وَمَا تَشَاؤُنَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ﴾* (11338/2),¹⁵⁸ *Tefsîr fî suverin muhtelifi* (47639); *Risâletü'r-retk ve feyzu'l-fetk ve'n-neik fî beyâni esrârî kavlibi te'âlâ: ﴿أَوَلَمْ يَرَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ﴾* (3945/1),¹⁵⁹ *Hâsse-i sûreti'l-İhlâs* (11337/27).¹⁶⁰

3.2. Hadis ve Hadis İlimleri

¹⁴⁸ Risâle eksik olup aradaki bazı sayfalar ile son sayfaları mevcut değildir.

¹⁴⁹ H. 1263 tarihinde çoğaltılmıştır.

¹⁵⁰ H. 1156 telif tarihi olarak verilmiştir.

¹⁵¹ İstanbul Kazasker Camii imam hatibi tarafından kaleme alınmış bir eserdir. Yazım yeri Konstantîniyye olarak belirtilmiştir.

¹⁵² Meclis tarzında kaleme alınmış tefsir konulu bir eserdir. Müellif eserini, Mehmed Ali Paşa'nın Kavala'da yaptırmış olduğu medresede eğitim esnasında Tefsir-i Hanefî adıyla kaleme aldığını ayrıca satılmamak ve rehin verilmemek kaydıyla vakfettiğini belirtmiştir. Kavala, bugün Yunanistan'ın bir liman şehri olup Selânik ile Dedeoğaç arasında kalmakta olup Osmanlılar tarafından kurulmuştur. Machiel Kiel, "Kavala", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2002), 25/60. Eserin diğer nüshası 1932 numarada kayıtlı olup telif tarihi h. 1297 olarak kaydedilmiştir.

¹⁵³ Eserde h. 1303 tarihi geçmekte olup telif ya da istinsahın hangisine ait olduğu belirsizdir.

¹⁵⁴ Eserin istinsah tarihi Cemaziyelevvel 1027'dir.

¹⁵⁵ Risale, kitabın hâşîye kısmına yazılmıştır.

¹⁵⁶ H. 1263 kopyalama tarihi olarak belirtilmiştir.

¹⁵⁷ Risâlenin baş tarafı mevcut değildir.

¹⁵⁸ Risâlenin baş tarafı eksiktir.

¹⁵⁹ Eser, İstanbul Sinan Çavuş Zaviyesi'nde derviş Muhammed Dede b. Recep Halife tarafından 4 Rebiülevvel 1001 tarihinde istinsah edildiği belirtilmektedir.

¹⁶⁰ Türkçe bir risaledir.

3.2.1. Hadis Metinleri ve Şerhleri

1. Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-Buhârî (ö. 256/870), *el-Câmi'ü's-Şâhîh* (I. cild), 27478.¹⁶¹
2. Ebû Muhammed Abdullah b. Sa'd b. Ebî Cemre el-Ezdî el-Endelüsî (ö. 659/1261), *Cem'u'n-nibâye fî bed'i'l-hayr ve'l-gâye* (*Mubtasaru'l-Buhârî*), 5689/1.
3. Ebû Muhammed Hüseyin b. Mes'ûd el-Ferrâ el-Begâvî (ö. 516/1122), *Meşâbihü's-sünne*, 27475.¹⁶²
4. Ebu'l-Kâsım Cârullah Mahmûd b. Ömer ez-Zemahşerî (ö. 538/1143), *Risâle fî'l-ehâdîsi'l-mevzû'a*, 3943/100.¹⁶³
5. Ebu'l-Fadl el-Hasan b. Muhammed es-Sâgânî (ö. 650/1252), *el-Mevzû'ât*, 943/102.¹⁶⁴
6. Ebu'l-Fadl el-Hasan b. Muhammed b. el-Hasan es-Sâgânî (ö. 650/1252), *Meşâriku'l-envârî'n-nebeviyye min şihâhi'l-ahbârî'l-Muštafaviyye*, 43745.¹⁶⁵
7. Şerefüddîn el-Hasan b. Muhammed b. Abdillâh et-Tîbî (ö. 743/1342), *el-Kâşif 'an haķâiki's-süneni'n-nebeviyye fî şerhi'l-Miškât*, 27564/5.¹⁶⁶
8. İbn Melek, Abdüllatif İzzeddîn b. Abdilaziz el-Kirmânî et-Tirevî (ö. 801/1399), *Mebâriku'l-ezbâr fî şerhi Meşâriki'l-envâr*, 3978/1.¹⁶⁷
9. Ebû'l-Fadl Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalânî (ö. 852/1448), *Nuħbetu'l-fiker fî muštalahi ehli'l-eşer*, 27582/6.¹⁶⁸
10. Celâlüddîn Abdurrahman Muhammed b. Ebî Bekr es-Süyûtî (ö. 911/1505), *el-Câmi'ü's-Şâgîr min hâdîsi'l-Beşîri'n-nezîr*, 3966.¹⁶⁹
11. Şemsüddin Muhammed b. el-'Alkamî (ö. 961/1554), *el-Kevkebü'l-münîr bi-şerhi'l-Câmi'i's-Şâgîr*, 10966.
12. İbn Kemâl Paşazâde, Şemsüddin Ahmed b. Süleyman (ö. 940/1534), *Risâle fî şerhi kavlihi Aleyhisselâm: «...سأخبركم بأول أمري دعوة إبراهيم...»*, 3943/17.¹⁷⁰
13. Bâli Efendi es-Sofyevî (ö. 960/1553), *Risâle fî'l-hâdîsi: «...كنت كنتا مخفيا...»*, 3943/63.¹⁷¹

¹⁶¹ Eserin birinci cildinin istinsah tarihi 6 Şevval 1224, 27477 numarada kayıtlı ikincisinin ise 7 Cemaziyelahir 1255 olarak belirtilmiş olup her iki eserin Girit'in Resmo şehrindeki Serdar Ahmed Paşa Camii İmam hatibi Resmovî Rıdvan b. Veli Hüseyin b. el-Hüseyin tarafından yazıldığı belirtilmektedir.

¹⁶² Eserin, Balkesir'de kadılık görevinin yürüten Hacı Halil b. Hüseyin tarafından Safer 1116'da yazıldığı ve aynı yıl okunduğu (muhtemelen aslı ile karşılaştırma şeklinde) okunduğu belirtilmiştir. Eserin diğer nüshası 48082 numarada bulunmakta olup Mehmed b. Receb tarafından Muharrem 1076 tarihinde çoğaltılmıştır.

¹⁶³ Eser Şevval, 1083 tarihinde çoğaltılmıştır.

¹⁶⁴ Eserin diğer nüshasının numarası 27564/2 olup 26 Cemaziyelahir 1136da Aydınlı Ömer b. İbrahim b. Hüseyin tarafından çoğaltılmıştır.

¹⁶⁵ Eser, İzmir Şeriye Mahkemesi Reisi Hacı Ahmed Rüşdü Bey tarafından 23 Zilhicce 1310'da istinsah edilmiştir.

¹⁶⁶ İstinsah tarihi Safer 1136'dır.

¹⁶⁷ Tokat'ta Muhammed b. Murad b. Muhammed tarafından Cemaziyelahir 1300'de yazılmıştır. Diğer nüsha 47662 numarayı taşımakta olup 15 Rebiülevvel 1063'te Ahmed b. Hüseyin tarafından istinsah edilmiştir.

¹⁶⁸ Eser 24 Receb 847 istinsah tarihine sahiptir. Eserin diğer nüshası 27564/4 numarada mevcuttur ve Aydınlı Ömer b. İbrahim b. Hüseyin tarafından çoğaltılmıştır.

¹⁶⁹ Eserin Abdülhadi b. Hacı Ahmed et-Tabbah tarafından 23 Şaban 1200 tarihinde kopyalandığı belirtilmiştir.

¹⁷⁰ Bu risalenin sonunda, 3943/3-16. risalelerin Mustafa b. Muhammed es-Sirozî tarafından 986 tarihinde yazıldığına dair *كتب هذه الرسائل جميعا مصطفى بن محمد السيروزي في سنة ست وثمانين وتسعمائة، عفا الله عنهما وغفر لهما ولمن دعا لهما* şeklinde bir kayıt mevcuttur.

¹⁷¹ Metin varakların marjlarına yazılmıştır.

14. Mehmed b. Pîr Ali el-Birgîvî (ö. 981/1573), *Risâle fî usûli'l-ĥadîs*, 23303/3.¹⁷²
 15. Davûd b. Muhammed el-Karsî (ö. 1160/1747), *Şerĥu Risâle fî usûli'l-ĥadîs li'l-Birgîvî*, 10976/7.¹⁷³
 16. Molla Ali el-Karî, Nûrüddîn Ali b. Sultan Muhammed el-Herevî el-Mekkî (ö. 1014/1606), *el-Mevzû'ât*, 27564/1.¹⁷⁴
 17. Molla Ali el-Karî, Nûrüddîn Ali b. Sultan Muhammed el-Herevî el-Mekkî (ö. 1014/1606), *Mirĥatu'l-mefâtîĥ li Mişkâti'l-meşâbih* (II. Cild), 39917.¹⁷⁵
 18. Şemsüddîn Ebû Abdillâh Muhammed b. Muhammed el-Herevî (ö. 829/1425), *Risâle fî Beyâni riivâti aĥadîsi'l-Meşâriĥ*, 3978/2.
 19. Muhammed b. Abdillâh el-Bistâmî (ö. V/XI),¹⁷⁶ *Câmi'u'l-fezâil fi'l-ĥadîsi'n-nebevî ve Kitâbu münteĥabi'l-esrâr*, 14986.¹⁷⁷
 20. Harîrizâde, Mehmed Kemâlüddîn b. Abdirrahman (ö. 1299/1882), *Risâletü feyzî'l-muĥnâ min sirri ĥadîsi «... من طلبني»*, 47651/11.¹⁷⁸
 21. Ziyâuddîn Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdolvâhid el-Makdisî (ö. 643/1245), *Kitâbu Fezâili'l-a'mâl*, 14983.¹⁷⁹
- Bunların haricinde; *Risâle fî beyâni'l-muĥaddime fî ma'rifeti ilmi'l-ĥadîs* (23303/16),¹⁸⁰ *Envâru nûr min ĥadîsi'l-Beşîri'n-nezîr* (27450), *Nebzetü şîrâtin fî şerĥi ĥadîsi* «لو يعطى الناس بدعواهم لادعى ناس دماء رجال وأمواهم» (11338/19), *Kitâb fi'l-ĥadîs* (14959/2)¹⁸¹ ve *Risâle der beyân-i ĥadîs-i Nebevî* (23320/3) isimli müellifi meçhul risaleler de yer almaktadır.

3.2.2. Kırk Hadisler

1. Sadrüddîn el-Konevî (ö. 669/1270), *Risâle fî tefsîri'l-ĥadîsi'l-erba'în*, 3945/13.¹⁸²
2. Muhyiddîn Ebû Zekerîyya Yahya b. Şeref en-Nevevî (ö. 676/1277), *Erba'ûn ĥadîsen*, 15619/1.¹⁸³
3. Muhammed b. Ebî Bekir el-'Usfûrî (ö. 856/1452), *Şerĥu'l-ĥadîsi'l-erba'în*, 3994.¹⁸⁴
4. Molla Ali el-Karî, Nûrüddîn Ali b. Sultan Muhammed el-Herevî el-Mekkî (ö. 1014/1606), *Risâle fî'l-ĥadîsi'l-erba'în*, 10976/5.

¹⁷² Eser h. 1179 tarihini taşımaktadır.

¹⁷³ Eserin 10 Rebiülahir 1151'de Mısır'da yazıldığı belirtilmektedir.

¹⁷⁴ Eser, Aydınlı Ömer b. İbrahim b. Hüseyin tarafından 17 Cemaziyelahir 1136 tarihinde kopyalanmıştır.

¹⁷⁵ Eserin baş tarafı mevcut değildir. 1008 telif tarihine sahiptir. Eserin üçüncü cildi 39918 numarada kayıtlı ve h. 1008 telif tarihli, dördüncü cildi ise 39919 demirbaş numarasını taşımakta olup h. 1008 telif ve 29 Ramazan 1199 istinsah tarihine sahiptir. Her iki eserin müstensihî İbrahim Rıdvan el-Ensârî olarak görülmektedir.

¹⁷⁶ Bu tarih, Abdullâh b. Muhammed b. Abdillâh el-Bistâmî'nin (ö. 452/1060) tarihinde vefatından hareketle tahmini olarak belirlenmiştir.

¹⁷⁷ Eser Muharrem 802 tarihinde çoğaltılmıştır.

¹⁷⁸ Kıraat kaydında, risalenin h. 1303 tarihinde müstensihî tarafından hocası Muhammed Nur'a okunduğu ve hocasının da tashih ettiği belirtilmektedir.

¹⁷⁹ Kitabın sonunda, 178b'de Aydın Güzelhisar Karabekar köyünden Ahmed Ağa b. Hızır'a ait bir vakıf kaydı bulunmaktadır.

¹⁸⁰ Eser 12 Rebiülevvel 1179 tarihinde telif edildiği belirtilmektedir.

¹⁸¹ Eser 5 Safer 1065 tarihinde telif edilmiştir.

¹⁸² Müstensih Derviş Muhammed b. Receb Halife bu eseri İstanbul'da 15 Ramazan 1000 tarihinde kaleme aldığını belirtmiştir.

¹⁸³ Eser, Tokatlı İbrahim b. Mustafa tarafından 20 Receb 1161 tarihinde kaleme alınmıştır.

¹⁸⁴ Eser h. 1258 tarihinde istinsah edilmiştir.

5. İsmail b. Muhammed el-Cerrâh el-‘Aclûnî (ö. 1162/1748), *‘İkdu’l-cevheri’s-Semîn fî erba’în hadîsen min ehâdisi Seyyidi’l-mürselîn*, 3948/1.

6. Mehmed b. Pîr Ali el-Birgivî (ö. 981/1455) ve Muhammed b. Mustafa el-Kefevî Akkirmânî (ö. 1174/1760), *Şerhu Erba’în hadîsen*, 3972.¹⁸⁵

7. el-Hâc Süleyman b. Süleyman el-Vehbî el-Kırkağacı (ö. 1268/1851), *Şerhu’l-ahadîsi’l-erba’în*, 10976/6.¹⁸⁶

Ayrıca *Türkçe Manzum Hadîs-i Erba’în* (24048/3) isimli müellifi meçhul bir eser de kayıtlıdır.

2.2.3. Şemâil-Delâil

1. Kādî Ebu’l-Fazl İyâz b. Musa b. İyâz el-Yahsûbî (ö. 544/1149), *eş-Şifâ bi-ta’rîfi hûkûki’l-Muštafâ*, 4316.¹⁸⁷

2. Yahya b. Ebî Bekr b. Muhammed b. Yahya el-Âmirî (ö. 893/1488), *Behcetü’l-me’hâfil ve buğyetü’l-emâsil fî telhîsi’l-mu’vîzâti ve’s-siyeri ve’s-şemâil*, 1865.¹⁸⁸

3. İbn Kemâl Paşazâde, Şemsüddin Ahmed b. Süleyman (ö. 940/1534), *Risâle fî Tafzîli Muḥammed (as)*, 3943/44.¹⁸⁹

4. İbn Kemâl Paşazâde, Şemsüddin Ahmed b. Süleyman (ö. 940/1534), *Risâle fî Ebevyi’r-Resûl*, 3943/67.¹⁹⁰

5. Abdür-rauf el-Münâvî (ö. 1031/1621), *Şerhu Şemâli’n-Nebî*, 11341.¹⁹¹

6. Mahmud Efendi el-Üsküdarî (ö. 1036/1627), *Hulâsetü’l-ahbâr fî ahvâli’n-Nebiyi’l-muhtâr*, 14940.¹⁹²

7. Hüseyin el-Kabbânî (ö. 289/901?),¹⁹³ *Şerhu Mevlidi’n-Nebî (as)*, 27468.¹⁹⁴

3.2.4. Esmâ-i hüsnâ

1. Afîfüddin Süleyman b. Ali b. Abdillâh et-Tilimsânî (ö. 690/1291), *Şerhu’l-Esmâi’l-hüsnâ*, 11342/2.¹⁹⁵

2. Ahmed Zerrûk, Ebu’l-Abbâs Ahmed b. Ahmed b. Muhammed b. İsa et-Tunusî (ö. 899/1493), *el-Makşadi’l-esnâ fî mâ yete’allaķu bi’l-Esmâi’l-hüsnâ*, 11342/1.¹⁹⁶

¹⁸⁵ Eserin istinsahı h. 1166 tarihinde Yusuf b. Musa b. Davud tarafından Birgi’de yapılmış olduğu kaydedilmiştir. 1936/1 numarada kayıtlı eserin diğer nüshası kurra Hafız Osman Birgunî (ö. ?) tarafından h. 1213 tarihinde istinsah edilmiştir.

¹⁸⁶ Risalenin istinsah kaydında müstensih, şeyhi ve mürşidi olduğunu belirttiği şarihine, 1188 tarihinde doğduğunu ve 20 Rebiülahir 1268’de vefat ettiğini belirtmektedir.

¹⁸⁷ Eser müstensih Hafız Osman b. İbrahim tarafında Ramazan 1226 tarihinde çoğaltılmıştır. Eserin diğer nüshası 27585 numarada kayıtlı olup (Makedonya) Florine kazasından Mahmud b. Hacı Muhammed b. İdris Efendi tarafından Safer 1212 tarihinde yazılmıştır.

¹⁸⁸ H. 969 tarihinde istinsah edildiği belirtilmiştir.

¹⁸⁹ Eserin diğer nüshası 3943/23 numaraya sahiptir.

¹⁹⁰ Diğer nüshalardan biri 23303/40, diğeri ise 3943/24 numara ile kaydedilmiştir.

¹⁹¹ Eser 24 Receb 1267 tarihinde kopyalandığı belirtilmiştir.

¹⁹² Eserin istinsah tarihi 25 Cemaziyelahir 1082 olarak verilmiştir.

¹⁹³ Ebü’l-Fazl Şehabüddin Ahmed İbn Hacer el-Askalânî, *Tehzîbü’r-tehzîb*, thk. İbrahim Zeybek, Adil Mürşid, (Dimaşk: Darü’r-Risaleti’l-Alemiyye; Beyrut: Müessesetu’r-Risale, 2014/1435), 3/490 (Kitabın bazı baskılarından bu tarih çıkarılmıştır).

¹⁹⁴ Muharrem 1265 tarihinde çoğaltıldığı kaydedilmiştir.

¹⁹⁵ Eser, Rufâi Kadiri şeyhlerinden İbrahim tarafından 1225 tarihinde yazılmıştır.

¹⁹⁶ Eser 24 Zilkade 1225 tarihinde yazılmıştır.

3. İbn Kemâl Paşazâde, Şemsüddin Ahmed b. Süleyman (ö. 940/1534), *Risâle fî enne Esmâellabi te'âlâ tefhîkiyye*, 3943/64.¹⁹⁷

4. İbn İsâ (ö. 940/1534'ten sonra), *Şerhu Esmâ-i hüsna*, 40359/4.¹⁹⁸

5. Ahmed b. Süleyman el-Ervâdî (ö. 1275/1858'den sonra), *Türkçe Manzun Esmâ-i hüsna*, 11337/2.

Müellifleri meçhul eserler şunlardır: *Risâle fî talebi'l-hâce bi'l-Esmâi'l-hüsna* (11337/3),¹⁹⁹ *Risâle fî Esmâillâbi te'âlâ* (11338/21), *Risâle der şerhi'l-Esmâi'l-hüsna* (41791/4), *Muqaddime der iktizâ-i şerh ve nazmi'l-Esmâi'l-hüsna* (11338/20).

3.3. Felsefe

1. İbn Sina er-Re'îs, Ebû Ali el-Hüseyn b. Abdillâh el-Hasan b. Ali (ö. 428/1037), *Risâletü'l-fezî'i'l-ilahî*, 3943/34.

2. Şihâbüddîn Yahya b. Habeş es-Sühreverdî (ö. 587/1192), *Heyâkilü'n-nûr*, 27563/1.

3. Celâlüddîn Muhammed Es'ad ed-Devvânî (ö. 907/1501), *Şevâkilü'l-hûr fî şerhi Heyâkilü'n-nûr*, 27563/2.

4. Bahâüddinzâde, Muhyiddin Muhammed b. Bahaüddin (ö. 852/1545), *Risâletü'l-Vücûd*, 3945/6.²⁰⁰

5. Muhammed b. Süleyman b. Sa'd b. Mes'ûd el-Kâfiyecî (ö. 879/1474), *Risâletü'r-rûh fî ilmi'r-rûh*, 3943/35.

6. Sarı Lütfi er-Rûmî, Lütfullah b. Hasan et-Tokâdî (ö. 900/1495), *Risâle fî'l-vücûd: el-Mebdeu'l-evvel*, 3943/91.

7. İbn Kemâl Paşazâde, Şemsüddin Ahmed b. Süleyman (ö. 940/1543), *Şerhu'l-Mağâleti'l-muqarrere fî tahkîki'l-kelemlî'n-nefsî li'l-İcâ*, 3943/6.²⁰¹

8. İbn Kemâl Paşazâde, Şemsüddin Ahmed b. Süleyman (ö. 940/1534), *Risâle fî'l-heykeli ve'r-rûh*, 3943/25.²⁰²

9. İbn Kemâl Paşazâde, Şemsüddin Ahmed b. Süleyman (ö. 940/1534), *Risâle fî beyâni ma'nâ'l-ce'l ve tahkîki enne'n-nefse mâbiyyetün mec'ûle*, 3943/84.

10. İbn Kemâl Paşazâde, Şemsüddin Ahmed b. Süleyman (ö. 940/1534), *Risâle fî'l-vücûdi'z-zibnî*, 3943/36.

11. Sofyalı Bâlî Efendi (ö. 960/1553), *Risâletü'l-mâbiyye*, 3945/4.

12. 'İsâmüddîn Ebû'l-Hayr Ahmed b. Mustafa Taşköprüzâde (ö. 968/1561), *eş-Şubûdu'l-aynî fî'l-vücûdi'z-zibnî*, 3943/104.

13. Dede Efendi İbrahim b. Yahya Halife (ö. 973/1566), *Risâle fî's-siyâse*, 3943/10.²⁰³

¹⁹⁷ Metin hâşiyeye yazılmıştır.

¹⁹⁸ Eserin telif tarihi h. 940, istinsah tarihi ise h. 1028 olarak verilmiştir. Ayrıca eserin dili Türkçedir.

¹⁹⁹ Eser Türkçe olarak kaleme alınmıştır.

²⁰⁰ Eser Derviş Mehmed b. Recep Halife tarafından Receb 1000 tarihinde istinsah edilmiştir.

²⁰¹ İstinsah tarihi h. 986 olarak verilmiştir.

²⁰² Eserin diğer nüshası 3943/66 numaralı olup içeriği bir önceki ile aynı olmakla birlikte, رسالة في الشخص الإنساني adıyla geçmektedir.

²⁰³ Eserde istinsah tarihi olarak h. 986 kaydedilmiştir.

14. Müslihüddin Muhammed el-Lârî el-Ensârî (ö. 977/1570), *Hâşiye alâ şerhi Hidâyeti'l-hikme*, 24291/1.²⁰⁴

15. İsmail b. Mustafa b. Mahmud Efendi el-Gelenbevî el-Aydîni (ö. 1205/1791), *Miftâhu bâbi'l-muveccibât: Risâletü'l-imekân*, 27470.

16. Giridli Ali Aziz Efendi (ö. 1212/1798), *Risâle-i Felsefiyye*, 22666/3.²⁰⁵

Bu başlıkta; *Risâle fi mâ'nâ nefsi'l-emr* (3948/21), *Risâle fi'r-rûhi'l-insanî* (3943/60) ve *Risâle fi beyâni'l-'akl* (11338/9) isimli eserler müellifi tespit edilemeyenlerdir.

Kaynakça

Abdurrahîm Fidâî. *Kaşîde-i Nûniyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27651/7, 277b-361a.

Ahmed b. Musa el-Hayâlî. *Hâşiye 'alâ Şerhi'l-'Akaîdi'n-Nesefiyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27594/1, 1a-61a.

Ahmed b. Musa el-Hayâlî. *Şerhu'l-kaşîdeti'n-Nûniyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 41793/2, 5b-88a.

Ahmed b. Musa el-Hayâlî. *Şerhu'l-kaşîdeti'n-Nûniyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 14951/1, 1b-85b.

Ahmed el-Kazvîni. *Hâşiye 'alâ Şerhi İsbâti'l-Vâcib li'd-Dervânî*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27594/4, 123b-144a.

Akhisârî, Ahmed b. Muhammed. *Şerhu'd-Dürri'l-yetîm*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 5638/8, 89b-123b.

Ali el-Kârî, Nûreddîn Ali b. Sultan Muhammed el-Herevî el-Mekkî. *Minhu'l-ezber*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27600, 1a-134b.

Antakî, Hüseyin b. Abdillâh. *el-Hüseyniyye fi'l-âdâb*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27578/4, 37b-41a.

Antakî, Hüseyin b. Abdillâh. *Şerhu'l-Hüseyniyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 14975/2, 13b-38b.

Antakî, Mahmûd b. Abdillâh. *Şerhu'l-Hüseyniyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 47615/2, 60a-84b.

Antakî, Mahmûd b. Abdillâh. *el-'Alâka fi turuqi't-ta'bîr*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3947/3, 64b-85b.

Antakî, Mahmûd b. Abdillâh. *el-'Alâka fi turuqi't-ta'bîr*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3944/1, 3b-8b.

Antakî, Mahmûd b. Abdillâh. *el-'Alâka fi turuqi't-ta'bîr*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27560/10, 92b-96b.

Bedrüddîn Ali b. Sadrî el-Konevî. *Şerhu Vasiyyeti'l-Birgivi*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 47666, 2a-134b.

Begâvî, Ebû Muhammed Hüseyin b. Mes'ûd el-Ferrâ. *Meşâbihu's-sünne*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27475, 1b-336a.

Beyzâvî, Nâsirüddîn Ebû Sa'îd Abdullâh b. Ömer. *Envârü't-tenzîl ve esrârü't-te'vîl*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 48080, 3a-306a.

Beyzâvî, Nâsirüddîn Ebû Sa'îd Abdullâh b. Ömer. *Envârü't-tenzîl ve esrârü't-te'vîl*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3961, 1a-267a.

Birgivi, Mehmed b. Pîr Ali. *ed-Dürri'l-yetîm*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 5638/7, 81b-86b.

²⁰⁴ İstinsah kaydına göre eser, Süleyman b. İbrahim b. Hasan tarafından Karaman'a bağlı Erikli beldesi Viran Mahallesi'nde Bazlamacı oğlu Hacı Mehmed'in evinde 1100 yılında bir Cumartesi gecesi yatsı vaktinde istinsah edilmiştir.

²⁰⁵ Eser İbrahim Hamdi tarafından h. 1265 tarihinde istinsah edilmiştir.

- Birgivi, Mehmed b. Pîr Ali. *el-'Avâmilü'l-cedde*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 47653/3, 121b-131b.
- Birgivi, Mehmed b. Pîr Ali. *et-Farîkatü'l-Muhammediyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27542, 1b-189b.
- Birgivi, Mehmed b. Pîr Ali. *et-Farîkatü'l-Muhammediyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27451, 1b-158b.
- Birgivi, Mehmed b. Pîr Ali. *et-Farîkatü'l-Muhammediyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27544, 1b-170a.
- Birgivi, Mehmed b. Pîr Ali. *et-Farîkatü'l-Muhammediyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 14970, 1b-109a.
- Birgivi, Mehmed b. Pîr Ali. *Kifâyetü'l-mübtedî*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 24632/1, 1b-27b.
- Birgivi, Mehmed b. Pîr Ali-Muhammed b. Mustafa el-Kefevî Akkirmânî. *Şerhu Erba'üne hadîsen*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3972, 1b-189a.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail. *el-Câmi'u's-şâhîh*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27478, 1b-229a.
- Burhanüddîn ez-Zernûcî. *Ta'limü'l-müte'allim*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27561/3, 27a-331a.
- Bursalı Lâmi'î, Mahmûd b. Osman b. Ali. *Fütûhu'l-mücâhidîn li-tervîci kulûbi'l-müşâhidîn*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 11334, 1-561.
- Câmî, Nûrüddîn Abdurrahmân b. Nizâmiddîn Ahmed b. Muhammed. *el-Fevâidü'z-ziyâiyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 4090, 1a-104b.
- Câmî, Nûrüddîn Abdurrahmân b. Nizâmiddîn Ahmed b. Muhammed. *el-Fevâidü'z-ziyâiyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 14958/2, 2a-48b.
- Celalüddîn ed-Devvânî, Muhammed Es'ad. *Vucûhu berâbini işbâti'l-Vâcib*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27594/6, 193b-215b.
- Cezûlî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Süleyman. *Delâilü'l-hayrât ve şevâriku'l-envâr*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 47667, 1b-187a.
- Cezûlî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Süleyman. *Delâilü'l-hayrât ve şevâriku'l-envâr*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 1911, 1b-79a.
- Cezûlî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Süleyman. *Delâilü'l-hayrât ve şevâriku'l-envâr*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 42655, 1b-203a.
- Dâvûd-i Kayserî b. Mahmud b. Muhammed. *Şerhu Fusûsi'l-hikem*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 23299, 1b-248b.
- Devletâbâdî, Şihâbüddîn b. Şemsiddîn b. Ömer el-Hindî. *el-Hindî fi şerhi'l-Kâfiye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 48083/1, 3a-158b.
- Ebu'l-Hayr es-Safevî, İsa b. Muhammed b. Ubeydillâh b. Muhammed. *Risâle fi'l-Hamdele*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3943/1, 1b-17b.
- Ebû's-Safâ' et-Trablusî, Zeynüddîn Abdurrezzak b. Hamza b. Ali el-Mukrî. *Nihâyetü'l-gâye fi ba'zi esmâi'r-ricâli'l-kırâat uli'r-rivâye ve'd-dirâye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27425/3, 37b-154b.
- Elbistânî, Hüseyin b. Mustafa. *Şerhu'r-Risâle fi'l-Münâzara*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27560/12, 98b-100a.
- Endelüsî, Ebû Abdillâh Muhammed el-Ensârî. *'Arûzu'l-Endelüsî*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 4005/1, 1b-11b.
- Endelüsî, Ebû Abdillâh Muhammed el-Ensârî. *'Arûzu'l-Endelüsî*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27560/4, 20b-25b.
- Endelüsî, Ebû Abdillâh Muhammed el-Ensârî. *'Arûzu'l-Endelüsî*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27560/6, 34b-41b.
- el-Fercu ba'de's-şiddet* tercümesi. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 23303/9, 44b-49a.
- Gacek, Adam. *Arapça Elyazmaları İçin Rehber*. çev. Ali Benli-M. Cüneyt Kaya. İstanbul: Klasik, 2017.

İbn Hacer el-Askalânî, Ebü'l-Fazl Şehabüddin Ahmed. *Tehzîbü't-tehzîb*. thk. İbrahim Zeybek, Adil Mürşid. 4 Cilt. Dimaşk: Darü'r-Risâleti'l-Alemiyye; Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 2014/1435.

İbn Kemâl Paşazâde, Şemsüddin Ahmed b. Süleyman. *Risâle fî Beyâni tahrîfâti'l-avâm min şihâhi'l-kelemi ve'l-kelem*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 23303/15, 63a-70b.

İbn Melek, Abdullatif İzzüddin b. Abdilaziz el-Kirmânî et-Tirevî. *Mebârîku'l-ezbâr fî şerhi Meşâriki'l-envâr*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3978/1, 1a-287b.

İbn Melek, Abdullatif İzzeddin b. Abdilaziz el-Kirmânî et-Tirevî. *Lugât-i Ferîsteoğlu*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 47654, 1b-40b.

İbnü'l-Esved, Hasan Paşa b. Alâüddin. *el-Miftâh fî şerhi Merâhi'l-ervâh*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27513, 1b-98b.

İbnü'l-Hâcib, Osman b. Ömer. *el-Kâfiye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 14947/1, 1b-34a.

İbrahim b. Muhammed el-Halebî. *Halebî şağîr*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27500, 1a-213a.

İbrahim b. Muhammed el-Halebî. *Halebî şağîr*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 47623, 1b-175b.

İbrahim b. Muhammed el-Halebî. *Halebî şağîr*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 14989, 1b-261a.

İbrahim b. Muhammed el-Halebî. *Halebî şağîr*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27486, 1a-279a.

Ka'b b. Züheyr b. Ebî Sülmâ el-Muzenî. *Kâsîdetü Bânet Su'âd*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 11335/2, 43a-43b.

Kâdî İyâz b. Musa b. İyâz el-Yahsûbî. *eş-Şifâ' bi-tarîfi hukûki'l-Muštâfâ*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27585, 1b-287b.

Kara Dâvûd. *Şerhu'r-Risâleti's-Şemsiyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 47617, 1b-129a.

Kara Dâvûd. *Şerhu'r-risâleti's-Şemsiyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 26239/3, 122a-129a.

Karahisarî, Kâsım b. Mahmûd. *İrşâdü'l-murâdin ile'l-murâd fî tercemeti Mirsâdi'l-ibâd*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 11329, 1b-206b.

Karahisarî, Muslihuddin Mustafa b. Şemsiddin. *Ahterî*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27515, 1b-138b.

Kâtî, Hüsameddin Hasan. *Şerhu İrsâgucî*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 15638/4, 124b-139a.

Kayserili Hacı Torun Efendi, Muhammed Sâlih b. Abdullah. *Miftâhu'l-hayat*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 47624, 1a-8a.

Kırımî, Şeyh İbrahim b. Abdillâh. *Kitâbü Fetâhi merâtibi'l-kuşûb ve kesfi menâzili'l-ğuyûb*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3945/12, 77b-101b.

Kırk Emre el-Hamîdî. *Câmi'u'l-fetâvâ*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27433/1, 1a-167b.

Kırkağacı, Süleyman b. Süleyman el-Vehbî. *Hâşiye 'alâ Karatepeli*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3947/2, 36b-61b.

Kırkağacı, Süleyman b. Süleyman el-Vehbî. *Hâşiye 'alâ Risâleti'l-Cevbere*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3947/9, 156b-163b.

Kiel, Machiel. "Kavala". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25: 60-62. İstanbul: TDV Yayınları, 2002.

Kiel, Machiel. "Tırnova". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 41: 117-118. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Kudûrî, Ebu'l-Hasan Ahmed b. Muhammed el-Bağdâdî. *Muhtaşaru'l-Kudûrî*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 14949/1, 1b-138b.

- Kutbuddin el-İsfehbed, Abdullah b. Muhammed b. Eymen. *er-Risâletü'l-Mekkiyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 11332/1, 2-168.
- Kütahyalı Firâkî Abdurrahman. *Kırk Sual*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27492, 1b-108b.
- Mahmud b. Muhammed b. Süleyman Efendi. *Fevâidü'l-fuḫabâ*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 11343, 1b-157b.
- Molla Hüsrev, Muhammed b. Ferâmûz b. Ali, *Dürerü'l-hukukâm fî şerhi Ğureri'l-ahkâm*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 4005/1, 1b-416a.
- Molla Hüsrev, Muhammed b. Ferâmûz b. Ali. *Dürerü'l-hukukâm fî şerhi Ğureri'l-ahkâm*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27476, 1b-225a.
- Muğlalı Şâhidî, İbrahim b. Salih Dede. *Gülşen-i Tevhîdî*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 41792, 1b-108b.
- Müslihüddin el-Lârî, Muhammed el-Ensârî. *Hâşiye 'alâ Şerhi Hidâyeti'l-hikme*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 24291/1, 1b-89b.
- Nevevî, Muhyiddîn Ebû Zekriyya Yahya b. Şeref. *Erba'ün ḥadîsen*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 15619/1, 1b-9a.
- Pezdevî, Ebû'l-Hasan, Ali b. Muhammed b. Abdilkerim. *Şerhu Taḫvîmi'l-edille fî'l-uşûl*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 15639, 2b-280b.
- Risâletü'r-retk ve feyḫu'l-fetk ve'n-netk fî beyâni esrârî kavlibî Te'âlâ: E-ve-lem yerellazîne keferû enne's-semâvâtî ve'l-arḫe kânetâ retkan fe-feteknâhumâ*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3945/1, 1b-11b.
- Saçaklızâde Muhammed b. Ebî Bekr el-Maraşî. *Risâletü'l-Velediyye fî'l-âdâb*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 36730/1, 1b-9b.
- Saçaklızâde, Muhammed b. Ebî Bekr el-Maraşî. *Tertîbu'l-'ulûm*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27425/1, 1b-30a.
- Sadrüşşerîa, Ubeydullah b. Mesûd b. Mahmud el-Mahbûbî el-Buhârî. *et-Tavzîh fî ḥallî ḡavâmiḫi't-Tenkîh*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 14955, 1a-184a.
- Sâgânî, Ebu'l-Fadl el-Hasan b. Muhammed b. el-Hasan. *Meşâriku'l-envari'n-nebeviyye min şihâhi'l-ahbârî'l-Muḫtafaviyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 43745, 2b-335b.
- Sâgânî, Ebu'l-Fadl el-Hasan b. Muhammed. *el-Mevzû'ât*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27564/2, 101b-105b.
- Secâvendî, Sirâcüddin Muhammed b. Muhammed b. Abdürreşid el-Gaznevî. *es-Sirâciyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 4034/1, 3b-44b.
- Secâvendî, Sirâcüddin Muhammed b. Muhammed b. Abdürreşid el-Gaznevî. *es-Sirâciyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 4034/7, 76b-78b.
- Semerkindî, Şemsüddin Muhammed. *Risâle fî Âdâbi'l-bahs ve turuḫi'l-münâzara*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3946/1, 1b-40a.
- Serrâczâde, Aliyyulâlî er-Ruhâvî. *Mecmû'a-i Bedî'*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 22580, 1b-54a.
- Seyyid en-Nükrekâr, Abdullah b. Muhammed el-Hüseynî. *Şerhu's-Şâfiyye fî't-taḫrîf*. DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27537, 1b-86a.
- Seyyid eş-Şerîf Ali b. Muhammed el-Cürcânî. *Şerhu'l-Ferâzi's-Sirâciyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27559/5, 41b-116b.
- Sezen, Tahir. *Osmanlı Yer Adları*. Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2006.
- Şâtîbî, Ebû Muhammed el-Kâsım b. Firruh. *Hîrḫu'l-emânî ve vecbu't-tehânî*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27597/2, 5b-35a.
- Şerhu Müşkilâti'l-envâr*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 47604, 3b-141b.
- Tebrîzî, Muhammed Şemseddin. *Hâşiye 'alâ İsbâtî'l-Vâcib*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27594/5, 145b-191a.
- Teftâzânî, Sa'düddin Mes'ûd b. Ömer. *Şerhu'l-Aḫâidi'n-Nesefiyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 3991/1, 1b-53a.

- Tilavî, Yahya b. Mevlana Hasan. *Tuhfe-i dervîşân*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 23314/1, 1b-195b.
- Topuzoğlu, Tefkik Rüşti. “Kıraat ve Semâ Kaydı”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25: 406-437. İstanbul: TDV Yayınları, 2002.
- Yalvaçlı İbrahim b. Muhammed. *Havâşşu kâşîdeti’l-Bürde*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 4112/3, 181a-183b.
- Yazıcı, Hüseyin. “Mukabele Kaydı”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 31: 102-103. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Yazıcızâde, Muhammed Efendi. *er-Risâletü’l-Muhammediyye*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 4927, 1b-227a.
- Yusuf Nâbî, *Na’t-i Rasûl*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27552/2, 38a.
- Zeynîzâde Hüseyin b. Ahmed, *Hâllu esrâri’l-ahbâr alâ i’râbi İzhâri’l-esrâr*. İzmir: DEÜ İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 27458, 1b-121a.